

A N L O O

Sociaal-economische schets van een
ruilverkavelingsgebied op de Hondsrug

VERSLAGEN
NO. 143

December 1965

INHOUDSOPGAVE

		Blz.
LIJST VAN BIJLAGEN		4
WOORD VOORAF		7
INLEIDING		9
HOOFDSTUK	I ENKELE ALGEMENE SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN	11
	§ 1. Algemeen	11
	§ 2. Bevolking	11
	§ 3. Beroepsbevolking	12
	§ 4. Forensisme	13
HOOFDSTUK	II ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR	14
	§ 1. De bedrijfsgroottestructuur in de gemeente Anloo en op de Hondsrug	14
	§ 2. De geregistreerden in het ruilverkavelingsgebied "Anloo" naar beroepsgroep en grootteklasse	14
	§ 3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden in de periode 1960-1965	17
	§ 4. Het grondverkeer in de periode 1960-1965	19
	§ 5. Wijzigingen in de bedrijfsgroottestructuur in de periode 1960-1965	22
	§ 6. Eigendom en pacht	23
	§ 7. Verkaveling	26
	§ 8. Gebouwen en utiliteitsvoorzieningen	27
HOOFDSTUK	III DE LANDEBOUWBEDRIJVEN	28
	§ 1. Grondgebruik	28
	§ 2. Bouwland- en graslandgebruik	29
	§ 3. Rundveehouderij	31
	§ 4. Overige veehouderij	33
	§ 5. Arbeid	34
	§ 6. Bedrijfsuitkomsten	37
HOOFDSTUK	IV ENKELE ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-SOCIALE STRUCTUUR	38
	§ 1. De bedrijfshoofden	38
	§ 2. De bedrijfsopvolgers	38
	§ 3. Bedrijfsopvolging	38
	§ 4. Raming van het aantal potentiële O.- en S.-fondskandidaten	42
	§ 5. Vergroting, verplaatsing en verkoop	42
SAMENVATTING		45

LIJST VAN BIJLAGEN

	Blz.
1. Vragenlijst ten behoeve van de ruilverkaveling	47
2. Bodemgebruik	49
3. Bevolking sinds 1910	50
4. Geboorten- en vestigingsoverschotten	51
5. Mannelijke beroepsbevolking	52
6. Mannelijke beroepsbevolking naar bedrijfstak	53
7. Woonforenzen	54
8. Woonforenzen naar reistijd en vervoermiddel	55
9. Werkforenzen	56
10. De bedrijven $\geq$ 1 ha en de cultuurgrond	57
11. Geregistreeerde telplichtigen	58
12. Geregistreeerden naargrootteklasse en beroepsgroep	59
13. Nevenberoepen van de B- en hoofdberoepen van de C-geregistreeerden	60
14. Geregistreeerden in groep D	61
15. Speciale bedrijven	62
16. Wijzigingen in het aantal geregistreeerden (1960-1965)	63
17. Verdwenen geregistreeerden (1960-1965)	64
18. Nieuw-geregistreeerden (1960-1965)	65
19. Overdrachten in de periode 1960-1965	66
20. Omvang van het grondverkeer (1960-1965)	67
21. Omvang van het grondverkeer (1960-1965)	68
22. Vergrotingen en verkleiningen	69
23. Vergrotingen en verkleiningen	70
24. Eigendom en pacht	71
25. Gepachte grond	72
26. Gepachte grond	73
27. Verpachters	74
28. Verpachters	75
29. In eigendom verkregen pachtland (1960-1965)	76
30. Verpachte grond	77
31. Eigendom en pacht	78
32. Gepachte grond	79
33. Verkaveling	80
34. Bedrijfsgebouwen	81
35. Veestalling en bedrijfsvoering	82
36. Varkensschuren en kippenhokken	83
37. Utiliteitsvoorzieningen	84
38. Ontwikkeling van het grondgebruik	85
39. Grasland	86
40. Rundveehouderij	87
41. Melkkoeien	88
42. Melkproduktie	89
43. Varkenshouderij	90
44. Leghennen	91
45. Paarden	92
46. Arbeidskrachten 1960	93
47. Arbeidskrachten 1965	94

	Blz.
48. Arbeidsbezettingstypen	95
49. Arbeidsbezetting	96
50. Bedrijfsuitkomsten	97
51. Leeftijd van de bedrijfshoofden	98
52. Landbouwonderwijs	99
53. Agrarisch onderwijs	100
54. Lidmaatschappen	101
55. Bedrijfsopvolgers	102
56. Bedrijfsopvolging	103
57. Raming van het aantal personen dat in beginsel in aanmerking zou kunnen komen voor beëindiging van het land- en tuinbouwbedrijf via het O.- en S.-fonds	104
58. Vergroting	105
59. Bedrijfsvergroting	106
60. Bedrijfsvergroting	107
61. Vergroting	108
62. Verplaatsing	109
63. Bedrijfsbeëindiging	110

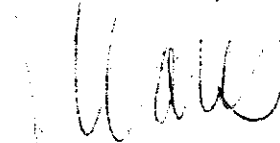
WOORD VOORAF

De Cultuurtechnische Dienst verzocht in juni 1964 het Landbouw-Economisch Instituut een sociaal-economische schets samen te stellen voor het ruilverkavelingsgebied "Anloo". Behalve van gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek werd gebruik gemaakt van gegevens die werden verkregen door een enquête. Van de in deze schets vermelde gegevens maakt de Cultuurtechnische Dienst gebruik bij de voorbereidingswerkzaamheden voor de ruilverkaveling en de samenstelling van het rapport ex artikel 34 van de Ruilverkavelingswet.

Het ruilverkavelingsgebied "Anloo" is ongeveer 6500 ha groot en ligt geheel in de gemeente Anloo. Het grenst in het westen gedeeltelijk aan de ruilverkaveling in voorbereiding "Rolde" (zie L.E.I.-verslag No. 142).

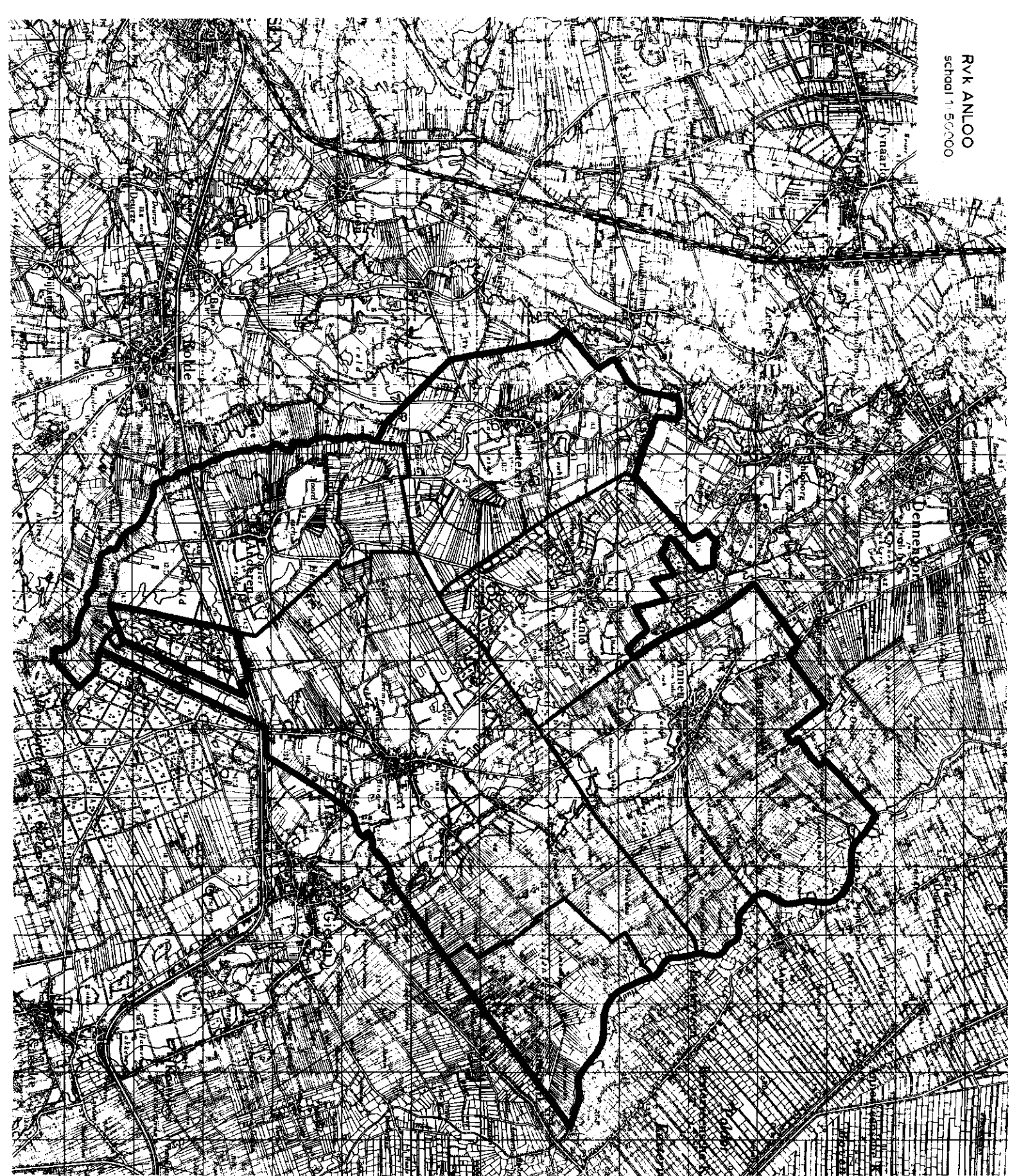
Het verslag werd opgemaakt door de afdeling Streekonderzoek.

DE DIRECTEUR,

(Dr. A. Maris)

's-Gravenhage, december 1965

INLEIDING

Het ruilverkavelingsgebied "Anloo" ligt in het noordoosten van de provincie Drenthe. Het omvat het zandgedeelte van de gemeente Anloo en behoort volgens de landbouwgebiedsindeling van 1957 tot de Hondsrug.

Het ruilverkavelingsgebied dat ongeveer 6500 ha groot is, wordt aan de oostzijde begrensd door de Oostermoerse Vaart. Het Anderense Diep vormt praktisch de westgrens met de ruilverkaveling-in-voorbereiding "Rolde", terwijl de noordgrens in hoofdzaak wordt gevormd door de gemeentegrens met Zuidlaren.

Het blok is in overleg met de Cultuurtechnische Dienst in 6 gebieden verdeeld. Deze deelgebieden zijn:

I. Anloo	IV. Annen
II. Anderen	V. Eext
III. Gasteren	VI. Eextertzandvoort.

Voor de gedetailleerde begrenzing van het blok en de deelgebieden wordt verwezen naar bijgaande kaart 1).

De statistische gegevens waarop dit verslag is gebaseerd zijn voornamelijk afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek, zoals de Volks- en beroepstelling 1947, de Algemene volkstelling 1960 en de landbouwtelling-formulieren van mei 1960 en mei 1965. Verder werden gegevens ontleend aan enkele jaarverslagen van de Centrale Melkcontrole Dienst.

Omdat de Cultuurtechnische Dienst in het bijzonder nader geïnformeerd wenste te worden omtrent de eigendom-pachtverhoudingen en de mobiliteit van de grond, zowel in het recente verleden als de verwachtingen daaromtrent in de naaste toekomst, werden door middel van een mondelinge enquête enkele aanvullende gegevens verzameld. De vragenlijst is als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd.

Met erkentelijkheid dient de grote medewerking te worden vermeld die bij de voorbereiding en de uitvoering van deze enquête werd verkregen van de Stichting tot Uitvoering van Landbouwwaameregelen, de Cultuurtechnische Dienst en het Rijkslandbouwconsulentschap voor oostelijk Drenthe. Hierdoor was het mogelijk bij de inneming van de landbouwtellingformulieren van 93% van de landbouwers en van 60% van de overige geregistreerden deze aanvullende gegevens te verkrijgen.

De documentatie heeft betrekking op alle in het ruilverkavelingsgebied wonende personen en gevestigde instellingen die in 1960 en/of 1965 telplichtig waren voor de landbouwtelling. Voor zover zij cultuurgrond buiten het blok in gebruik hadden is dit begrepen in de vermelde oppervlakten. In het blok gelegen gronden in gebruik bij uitwonenden, zijn evenwel buiten beschouwing gebleven. Volgens een door de Cultuurtechnische Dienst ingesteld onderzoek 2) komt in het ruilverkavelingsgebied Anloo ongeveer 225 ha "uitwonend gebruik" voor. Door grondgebruikers uit het blok werd daarentegen nagenoeg geen grond buiten het blok geëxploiteerd.

1) Opgenomen met toestemming van de Topografische Dienst; reproductie van het kaartfragment is niet toegestaan.

2) Urgentieonderzoek ruilverkaveling "Anloo" (niet gepubliceerd).

Bij de indeling van de grondgebruikers en veehouders in beroepsgroepen werd medewerking verleend door enkele streekkenners. Zij verstrekten eveneens inlichtingen over de mutaties in grondgebruikers die plaatshadden in de periode 1960-1965.

Aangezien voor het aangrenzende ruilverkavelingsgebied "Rolde", dat eveneens in voorbereiding is, gegevens over dezelfde basisjaren beschikbaar zijn als voor het onderhavige gebied, zal wanneer daartoe aanleiding bestaat, een vergelijking tussen beide gebieden worden gemaakt.

Tot slot zij nog vermeld, dat in een aanvullende nota uitvoeriger zal worden ingegaan op de mechanisatie, de arbeidsbezetting en de "bedrijfseconomische" situatie van de bedrijven in het ruilverkavelingsgebied. De hiervoor benodigde gegevens zullen mede worden ontleend aan de landbouwtellingformulieren van december 1965.

HOOFDSTUK I

ENKELE ALGEMENE SOCIAAL-ECONOMISCHE ASPECTEN

§ 1. Algemeen (bijlage 2)

In het ruilverkavelingsgebied "Anloo" is 85% van de bodem in gebruik als cultuurgrond, bijna 10% bestaat uit bos en woeste grond en de overige grond wordt in beslag genomen door bebouwing, wegen en waterlopen.

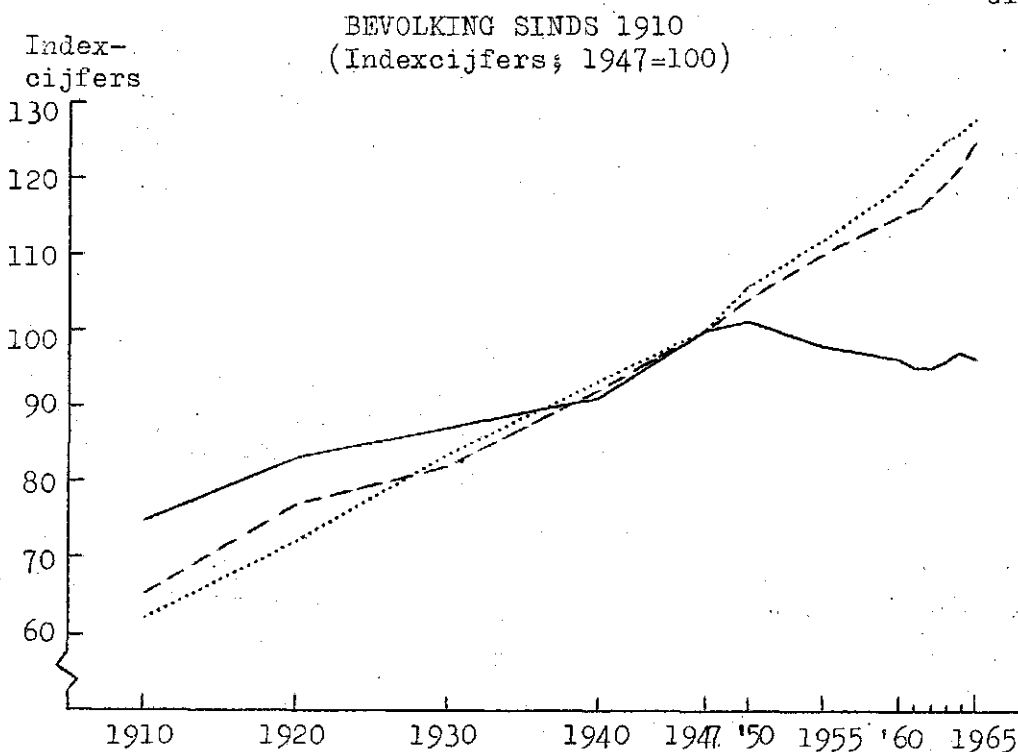
In het gebied liggen 6 woonkernen, nl. Annen en Eext, die elkaar in inwonertal weinig ontlopen en verreweg de grootste zijn en verder Anloo, Gasteren, Anderen en Eexterzandvoort.

Bijna de helft van de oppervlakte cultuurgrond (46%) bestaat uit ontginningsgronden. In de beekdalen liggen de zogenaamde madelandgronden. Deze beslaan 37% van de oppervlakte landbouwgrond. De rest bestaat uit esgronden, die rondom of in de onmiddellijke nabijheid van de dorpen ligt.

Het ruilverkavelingsgebied is, gezien de ligging op de Hondsrug, uit recreatief oogpunt zeer aantrekkelijk. Het is gunstig gelegen ten opzichte van Groningen. De dag- en weekendrecreatie vanuit deze stad is thans al vrij groot en biedt mogelijkheden voor expansie.

§ 2. Bevolking (bijlagen 3 en 4)

Het beeld dat de loop van de bevolking in de gemeente Anloo sedert 1910 vertoont wijkt sterk af van dat in de provincie Drenthe en in Nederland (grafiek 1). Hoewel er tot 1950 nog sprake was van een bevolkingsgroei, bleef

deze reeds sterk achter bij die in de provincie Drenthe en Nederland om daarna om te slaan in een afneming die evenwel in 1960 tot staan kwam. Sedert 1960 blijft het inwonertal in Anloo schommelen om het in dat jaar bereikte niveau.

Alleen in de periode 1941-1945 toen het wonen in een plattelandsgemeente bepaalde voordelen bood (de oorlogsjaren!) had Anloo een vestigingsoverschot, d.w.z. dat er zich meer personen vestigden dan er vertrokken. Het vertrekoverschot was vooral groot in de jaren 1951-1960, toen het het geboortenoverschot overtrof. Sedertdien blijft het vertrekoverschot echter weer beneden het geboortenoverschot.

In 1960 woonde ongeveer $\frac{3}{4}$ deel van de bevolking van de gemeente Anloo in het zandgedeelte.

De bevolking van Anloo is overwegend Nederlands hervormd (86%); het percentage gereformeerden bedraagt 2 en dat voor de overige kerkelijke gezindten ligt beneden 1. De onkerkelijken maken 10% van de bevolking uit.

§ 3. B e r o e p s b e v o l k i n g (b i j l a g e n 5 e n 6)

De afneming van het inwonertal in de gemeente Anloo in de periode 1947-1960 ging gepaard met een daling van de mannelijke beroepsbevolking. De afneming van de werkgelegenheid was het grootst in de landbouw (28%) en deed zich verder voor in de sectoren handel en bankwezen en vervoer. Hier stond echter tegenover een toeneming van het aantal werkende mannen in industrie en ambacht, in de bouwnijverheid, bij de openbare nutsbedrijven en in de dienstensector. Verhoudingsgewijs was de toeneming het grootst in de bouwnijverheid, nl. 133%.

Het een en ander had tot gevolg dat het percentage van de mannelijke beroepsbevolking dat werkte in de landbouw is gedaald van 64 in 1947 tot 50 in 1960. Het percentage werkenden in de bouwnijverheid steeg in deze periode van 5 tot 13, terwijl ook in industrie en ambacht dit percentage enigszins toenam, nl. van 14 tot 17. De overige sectoren waren verhoudingsgewijs alle van geringe betekenis als bron van werkgelegenheid.

De afneming van de mannelijke agrarische beroepsbevolking is een gevolg van de daling van het aantal op de bedrijven meewerkende gezinsleden (hoofdzakelijk zoons) en het vertrek uit de landbouw van landarbeiders. Het aantal bedrijfshoofden is in de periode 1947-1960 in de gemeente Anloo daarentegen ook in vergelijking met andere gemeenten relatief sterk gestegen.

Tabel 1

MANNELIJKE AGRARISCHE BEROEPSBEVOLKING 1)

Categorie	Aantal personen in		Index 1960 (1947=100)
	1947	1960	
Zelfstandigen	519	569	109
Meewerkende gezinsleden	221	133	60
Vreemde arbeidskrachten	455	195	43
Alle categorieën	1195	897	75

1) Exclusief de tijdelijk niet-werkenden.

Bronnen: C.B.S.-Volks- en beroepstelling 1947;
C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

Voor gegevens over de ontwikkeling van de agrarische werkgelegenheid in de jaren na 1960 in het ruilverkavelingsgebied Anloo wordt verwezen naar hoofdstuk III § 5.

§ 4. Forensisme (bijlagen 7 t/m 9)

Het percentage van de mannelijke beroepsbevolking dat buiten de woongemeente werkte is in Anloo gestegen van 10 in 1947 tot 24 in 1960. In laatstgenoemd jaar behoorde 70% van de woonforenzen tot de dagforenzen, d.w.z. dat zij dagelijks heen en weer reizen naar hun werk.

De dagforenzen uit Anloo werkten in verscheidene Drentse en Groningse gemeenten, waarvan Zuidlaren en Assen evenwel op de eerste en tweede plaats kwamen. Het merendeel van de pendelaars (mannen + vrouwen) ging per fiets (61%) of per bus (21%) naar het werk.

Voor een beoordeling van de werkgelegenheidssituatie dient behalve het uitgaande pendelen (woonforenzen) ook het binnenkomende pendelen (werkforenzen) in de beschouwingen te worden betrokken. Voor de gemeente Anloo ontstaat dan voor het jaar 1960 het in tabel 2 geschetste beeld.

Tabel 2

	WERKGELEGENHEID				
	Aantal werkende mannen				
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouwnijverheid	in de overige bedrijfstakken
Mannelijke beroepsbevolking 1)	1801	927	321	245	308
Binnenkomend pendelen (werkforenzen) 2)	55	15	13	11	16
Uitgaand pendelen (woonforenzen) 2)	1856	942	334	246	324
Aantal werkende mannen	308	31	137	75	65
	1538	911	197	171	259

1) Exclusief de tijdelijk niet-werkenden en personen in militaire dienst voor de eerste oefening.

2) Dagelijks pendelen.

Bron: C.B.S., Algemene volkstelling 1960.

In 1960 overtrof het uitgaande pendelen het binnenkomende pendelen met ongeveer 250 mannen. Het tekort aan werkgelegenheid, dat zich in alle sectoren voordeed, was verhoudingsgewijs het grootst in de nijverheidssector en in de bouwnijverheid.

Tenslotte kan nog opgemerkt worden, dat het dagelijks heen-en-weerreizen tussen woon- en werkgemeente ook in andere factoren kan zijn gelegen dan in een tekort aan werkgelegenheid ter plaatse.

HOOFDSTUK II

ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-ECONOMISCHE STRUCTUUR

§ 1. De bedrijfsgrootte structuur in de gemeente Anloo en op de Hondsrug (bijlage 10)

Alvorens in te gaan op enkele aspecten van de agrarisch-economische structuur van het ruilverkavelingsgebied "Anloo" wordt in deze paragraaf een overzicht gegeven van de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de oppervlakte cultuurgrond in de gemeente Anloo gedurende de periode 1910-1959. Als vergelijkingsmateriaal zijn tevens opgenomen de overeenkomstige gegevens voor de Hondsrug.

De gemiddelde bedrijfsgrootte van de bedrijven met minstens 1 ha cultuurgrond nam in de gemeente Anloo in de beschouwde periode toe met 3,9 ha en op de Hondsrug met 4,6 ha.

De wijzigingen in de gemiddelde bedrijfsgrootte zijn een gevolg van veranderingen in het aantal bedrijven en in de oppervlakte cultuurgrond. Hieromtrent kan het volgende aan de gegevens uit bijlage 10 worden ontleend:

- a. het aantal bedrijven en de oppervlakte cultuurgrond is zowel in Anloo als op de Hondsrug tot 1947 toegenomen. Aangezien in de periode 1910-1947 de oppervlakte cultuurgrond verhoudingsgewijs sterker werd uitgebreid dan het aantal bedrijven toenam, steeg de gemiddelde bedrijfs-grootte;
- b. sedert 1947 neemt zowel in Anloo als in het landbouwgebied het aantal bedrijven geleidelijk af;
- c. het aantal bedrijven van 1-5 ha neemt reeds sedert 1910 af. Nadat aanvankelijk het aantal bedrijven van 5-10 ha nog is toegenomen, neemt sedertdien ook het aantal bedrijven in deze grootteklasse af.

§ 2. De geregistreerden in het ruilverkavelingsgebied "Anloo" naar beroepsgroepen en grootteklasse (bijlagen 11 t/m 15)

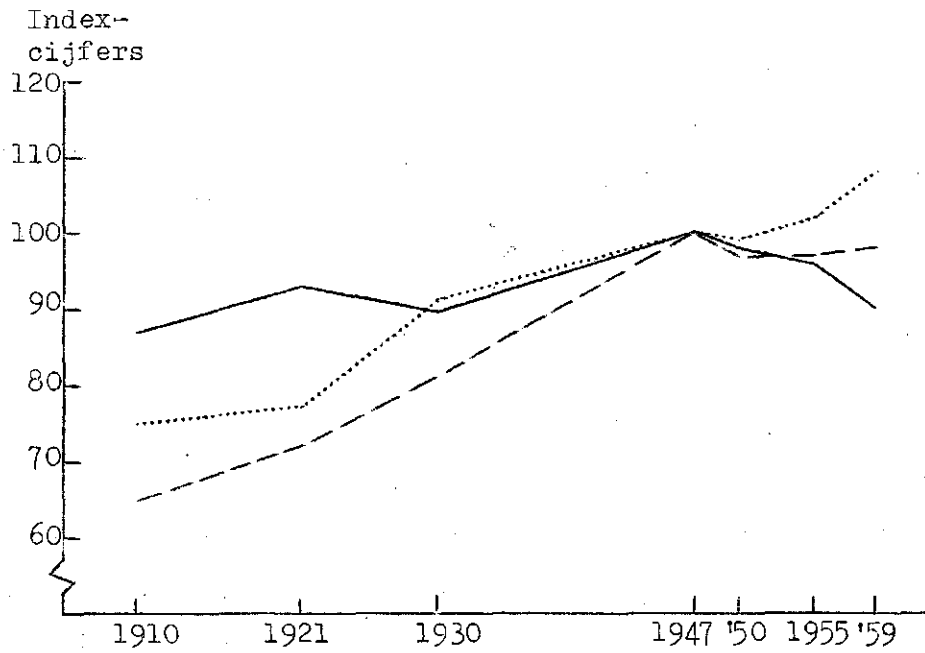
Het aantal in 1965 in het ruilverkavelingsgebied Anloo geregistreerden bedroeg 373. Het betreft hier personen die woonden in het ruilverkavelingsgebied en bij de districtsbureauhouder waren geregistreerd omdat zij geheel of gedeeltelijk hun bestaan in de land- en tuinbouw vonden en tevens:

- ten minste 1 ha cultuurgrond in gebruik hadden;
- dan wel een tuinbouwbedrijf uitoefenden (ongeacht de grootte);
- dan wel ten minste 1 rund, 1 fokvarken, 3 mestvarkens, 3 schapen of 51 kippen of eenden hielden.

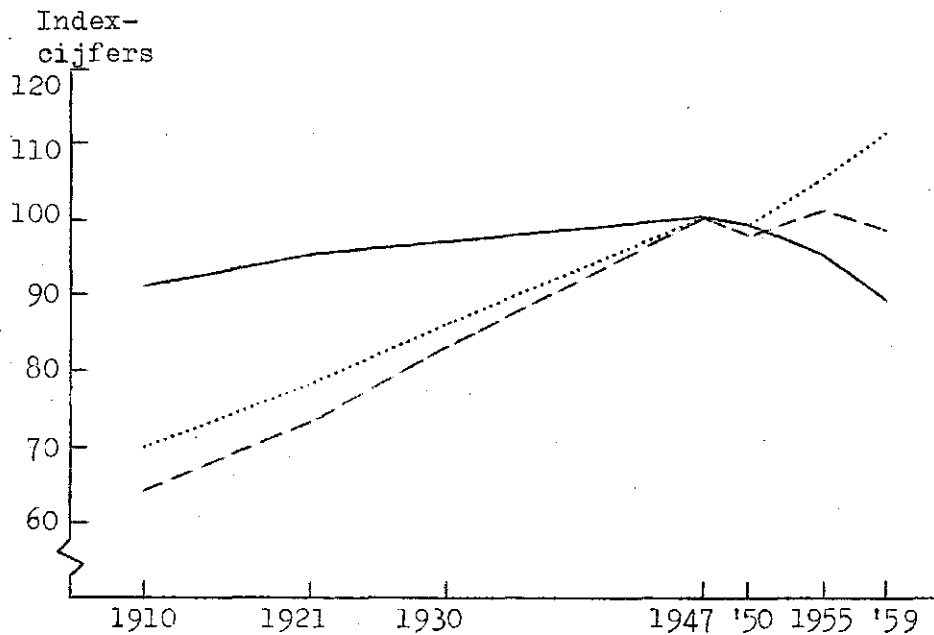
Uit het voorgaande valt af te leiden dat niet alle geregistreerden hun hoofdbron van bestaan in de land- of tuinbouw vonden, maar in een aantal gevallen behalve de werkzaamheden op het eigen bedrijf(je) een ander beroep

DE BEDRIJVEN $\geq$ 1 HA EN DE OPPERVLAKTE CULTUURGROND
(Indexcijfers; 1947=100)

GEMEENTE ANLOO

DE HONDSRUG

- Aantal bedrijven
- - - Oppervlakte cultuurgrond
- ..... Gemiddelde bedrijfsgrootte

uitoefenden dan wel het bedrijf(je) als vrijetijdsbesteding aanhielden. Om deze reden zijn de geregistreerden met behulp van ter plaatse goed bekende personen in vier beroepsgroepen ingedeeld. Hierbij is het deel van de arbeidstijd dat aan het eigen bedrijf(je) werd besteed, als maatstaf genomen. De 4 beroepsgroepen zijn:

- A. zuivere land- en tuinbouwers;
- B. land- en tuinbouwers met een nevenberoep dat op minder dan de helft van de arbeidstijd beslag legt;
- C. landarbeiders en niet-agrariërs die vee aanhouden en/of grond in gebruik hebben, doch minder dan de helft van hun arbeidstijd aan het eigen bedrijf(je) besteden;
- D. rustende land- en tuinbouwers en niet-agrariërs met enig grondgebruik en/of vee.

Verder zijn enkele geregistreerden ingedeeld in de rubriek "speciale bedrijven", omdat op deze bedrijven de bedrijfsvoering sterk afweek van het in het gebied gangbare patroon.

Tabel 3 geeft een overzicht van alle geregistreerden naar beroepsgroep, grootteklasse en doelgebied.

Tabel 3

GEREGISTREERDEN NAAR BEROEPSGROEP, GROOTTEKLASSE
EN DEELGEBIED

	Aantal geregistreerden				
	totaal	A+B	C	D	Spec.
Zonder cultuurgrond	4	-	2	2	-
< 1 ha	9	-	6	3	-
1 - 5 ha	51	6	20	22	3
5 - 10 ha	80	69	5	6	-
10 - 15 ha	95	94	1	-	-
15 - 20 ha	64	64	-	-	-
20 - 25 ha	42	42	-	-	-
≥ 25 ha	27	27	-	-	-
Alle geregistreerden	373	302	35	33	3
Anloo	40	31	4	4	1
Anderen	51	45	2	3	1
Gasteren	45	40	2	3	-
Annen	94	77	12	5	-
Bext	115	87	13	14	1
Bexterzandvoort	28	22	2	4	-

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965 en L.E.I.

In het ruilverkavelingsgebied Anloo was in 1965 81% van alle telplichtigen voor zijn levensonderhoud uitsluitend of hoofdzakelijk aangewezen op de inkomsten die het eigen bedrijf opleverden. Hieronder zijn dus ook begrepen de B-geregistreerden, in totaal 18, die naast hun landbouwbedrijf een nevenberoep uitoefenden. Van deze nevenberoepen had 1/3 deel verwantschap met de landbouw. De beroepsgroepen C en D maakten elk 9% van het aantal geregistreerden uit. Van de C-geregistreerden had ruim 40% een hoofdberoep dat nauw verwant was aan de landbouw; van de D-geregistreerden was 91% rustend boer of rustend landarbeider.

Eén grondgebruiker had zich toegelegd op de varkenshouderij; van de beide andere speciale bedrijven werd er één geëxploiteerd door de coöperatieve zuivelfabriek Anloo en één door Staatsbosbeheer.

Opgemerkt kan worden dat van de C-geregistreerden bijna 1/3 deel in Annen en ruim 1/3 deel in Eext woonden.

Tabel 4

BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR

	Aantal grondgebruikers		Oppervlakte cultuurgrond (in ha)		Gemiddelde bedrijfs-grootte (in ha)	
	Anloo	Rolde	Anloo	Rolde	Anloo	Rolde
Landbouwers (A+B)	302	275	4.738	4.870	15,7	17,7
C-grondgebruikers	33	31	143	65	4,3	2,1
D-grondgebruikers	31	20	93	50	3,0	2,5
Speciale bedrijven	3	4	8	65	2,7	16,2

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965 en L.E.I.

Uit de tabellen 3 en 4 blijkt verder dat 17% van de geregistreerden minder dan 5 ha cultuurgrond in gebruik hadden. Het betrof hier 4/5 deel van de C- en D-grondgebruikers, alle speciale bedrijven en een 6-tal landbouwbedrijven.

De gemiddelde oppervlakte van de landbouwbedrijven bedroeg in Anloo 15,7 ha tegenover 17,7 ha in Rolde. De omvang van het grondgebruik van de overige grondgebruikers beperkte zich gemiddeld tot 2,7 à 4,3 ha.

§3. Wijzigingen in het aantal geregistreerden in de periode 1960 - 1965 (bijlagen 16 t/m 18)

In § 1 van dit hoofdstuk is de ontwikkeling van het aantal bedrijven en de oppervlakte cultuurgrond in de gemeente Anloo gedurende de periode 1910 - 1959 ter sprake gekomen. Over de wijze waarop zich de veranderingen in aantal en grootte van de bedrijven voltrokken, tast men echter in het duister omdat uit deze gegevens alleen het uiteindelijke resultaat van het veranderingsproces blijkt. Het geeft b.v. geen inzicht in de verschuivingen tussen de beroepsgroepen en in het aantal bedrijven dat werd ontbonden

of gesticht. Om deze reden is voor het ruilverkavelingsgebied Anloo nagegaan door welke mutaties de wijzigingen in het door de district-bureauhouder bijgehouden register van telplichtigen zijn ontstaan gedurende de periode 1960 - 1965.

Tabel 5

GEREGISTREERDEN IN 1960 EN 1965

	Aantal geregistreerden in 1965		Index 1965 (1960 = 100)	
	Anloo	Rolde	Anloo	Rolde
Landbouwers (A+B)	302	275	85	88
Groep C	35	35	60	85
Groep D	33	23	92	100
Speciale bedrijven	3	4	75	80
Alle geregistreerden	373	337	82	88

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965 en L.E.I.

In alle beroepsgroepen is in deze periode in Anloo het aantal geregistreerden verhoudingsgewijs sterker gedaald dan in Rolde. Alleen in beroepsgroep C is het verschil echter groot.

Het aantal landbouwbedrijven (A+B) verminderde in Anloo per saldo met 53, dat is met 15%. Er "verdwenen" evenwel 62 bedrijven. Hiervan werden er 40 opgeheven, terwijl van 22 bedrijven het bedrijfshoofd naar een andere beroepsgroep overging, nl. 8 naar groep C, 13 naar groep D en 1 naar de groep speciale bedrijven. Van de 40 ontbonden bedrijven was 4/5 deel kleiner dan 10 ha. In totaal kwam ruim 320 ha cultuurgrond vrij, waarvan ruim 310 ha werd toegevoegd aan andere bedrijven. Deze grond diende dus voor bedrijfsvergroting.

Hier staat tegenover dat 5 C-geregistreerden tot de beroepsgroep landbouwers toetraden en dat verder 4 personen werden geregistreerd die een landbouwbedrijf hadden gesticht. In 3 gevallen waren deze laatste bedrijven afgesplitst van het ouderlijk bedrijf, waardoor dus de zo-even genoemde bedrijfsvergroting weer gedeeltelijk werd teniet gedaan. In groep C verminderde het aantal telplichtigen met 30 wegens beëindiging van het grondgebruik en/of het afschaffen van vee. Verder gingen 8 personen uit groep C over naar een andere beroepsgroep en traden 15 personen, van wie er 10 eerder tot een andere beroepsgroep behoorden en 5 tot dusverre nog niet waren geregistreerd, tot groep C toe. Per saldo is het aantal C-geregistreerden derhalve met 23 afgenomen. De C-bedrijfjes die werden opgeheven waren op één na alle kleiner dan 5 ha; de totale oppervlakte cultuurgrond die vrijkwam bedroeg bijna 39 ha.

Van de in groep D-geregistreerden werden er 26 afgevoerd omdat zij het grondgebruik of het vee van de hand hadden gedaan. Deze groep werd echter versterkt met 13 boeren, 3 C-geregistreerden en 7 personen die

voordien niet telplichtig waren. Uiteindelijk nam het aantal D-geregistreerden dan ook met niet meer dan 3 af.

De D-bedrijfjes die werden opgeheven waren alle kleiner dan 5 ha en besloegen gezamenlijk een oppervlakte van bijna 39 ha.

Het aantal speciale bedrijven verminderde met 2 omdat 2 bedrijfshoofden een niet-agrarisch hoofdberoep (groep C) aanvaardden. Een landbouwbedrijf werd echter een speciaal bedrijf, zodat het aantal speciale bedrijven per saldo afnam van 4 in 1960 tot 3 in 1965.

Het aantal landbouwbedrijven verminderde met 25 wegens ouderdom van het bedrijfshoofd. Van hen hieven er 12 het bedrijf geheel op en gingen er 13 over naar groep D. Voor 19 landbouwers was beroepsverandering de reden van afvoering uit de beroepsgroep landbouwers; in 11 gevallen ging dit gepaard met beëindiging van het bedrijf, terwijl in 8 gevallen het grondgebruik en/of het vee werd aangehouden (groep C). De afname van het aantal landbouwers was vooral een gevolg van ouderdom en beroepsverandering. Andere redenen waren: beëindiging in het kader van het O.- en S.-fonds (6), overlijden (4), ziekte en invaliditeit (4), bedrijfsverandering (2), verkoop grond (1) en overgang naar groep speciale bedrijven (1).

§ 4. Het grondverkeer in de periode 1960 - 1965 (bijlagen 17 en 19 t/m 23)

De enquête heeft gegevens opgeleverd omtrent het grondverkeer dat in de periode 1960 - 1965 in het ruilverkavelingsgebied Anloo heeft plaats gehad. Onder grondverkeer wordt verstaan de oppervlakte cultuurgrond die van gebruiker is gewisseld. In de eerste plaats heeft er grondverkeer plaats in het kader van de generatiewisseling. Verder wordt grond in het verkeer gebracht door bedrijfshoofden die hun bedrijf opheffen. Tenslotte heeft tussen de bedrijven grondverkeer plaats dat noch verband houdt met generatiewisseling, noch met opheffing van bedrijven.

a. Grondverkeer in het kader van de generatiewisseling

In de periode 1960 - 1965 werden 43 landbouwbedrijven overgedragen. Hiervan gingen er 3, d.w.z. slechts 7%, in vreemde handen over tegenover 28% in Rolde. De reden van bedrijfsoverdracht was in 3/4 deel van de gevallen ouderdom of overlijden van het vorige bedrijfshoofd. In 7 gevallen hield de overdracht verband met wijziging in de maatschapsverhouding en in 3 gevallen met bedrijfs- of beroepsverandering.

b. Grond in het verkeer gebracht door opheffing van bedrijven

Het hier bedoelde grondverkeer is reeds in de vorige paragraaf aan de orde gesteld. Daar bleek dat door opheffing van bedrijven in Anloo in de periode 1960 - 1965 bijna 390 ha grond voor bedrijfsvergroting beschikbaar kwam, waarop evenwel voor een gedeelte beslag werd gelegd door het stichten van nieuwe bedrijven. Opgemerkt kan worden dat de overeenkomstige oppervlakte in Rolde in dezelfde periode ongeveer 300 ha bedroeg.

c. Oppervlaktevergroting en -verkleining in de periode 1960 - 1965

Van de in 1965 geregistreerde landbouwbedrijven werd in de afgelopen 5 jaar in Anloo 71% vergroot en/of verkleind. Dat betekent dat in Anloo ruim 70% van de bedrijven bij grondverkeer was betrokken tegenover 55% van de bedrijven in Rolde. Van de 201 in oppervlakte gewijzigde bedrijven werd 3/4 deel per saldo vergroot en 1/4 deel per saldo verkleind.

Tabel 6

VERGROTE EN VERKLEINDE BEDRIJVEN
(1960 - 1965)

	Aantal bedrijven 1)	In oppervlakte gewijzigd		Per saldo			
				vergroot		verkleind	
		aant.	in proc. 2)	aant.	in proc. 3)	aant.	in proc. 3)
Landbouwers (A+B)							
1 - 5 ha	3	1	33	-	-	1	100
5 - 10 ha	63	38	60	25	66	13	34
10 - 15 ha	87	55	63	38	69	17	31
15 - 20 ha	62	50	81	41	82	9	18
20 - 25 ha	42	35	83	31	88	4	12
≥ 25 ha	24	22	92	18	82	4	18
Anloo	27	19	70	14	74	5	26
Anderen	45	38	84	29	76	9	24
Gasteren	39	25	64	18	72	7	28
Annen	70	50	71	39	78	11	22
Bext	79	57	72	45	79	12	21
Bexterzandvoort	21	12	57	8	66	4	34
R.v.k. Anloo	281	201	71	153	75	48	25
R.v.k. Rolde	264	147	55	110	75	37	25

- 1) Volgens enquête.
- 2) Van het aantal bedrijven.
- 3) Van het aantal in oppervlakte gewijzigde bedrijven.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

De landbouwbedrijven boven 15 ha waren verhoudingsgewijs in sterkere mate bij grondverkeer betrokken dan de bedrijven beneden deze grens en bovendien werden er van de eerstbedoelde groep relatief meer per saldo vergroot. De grotere bedrijven hebben dus meer van bedrijfsvergroting geprofiteerd dan de kleinere. Dit was in Rolde eveneens het geval.

Naar gebieden bezien, waren vooral in Bexterzandvoort, waar de bedrijven gemiddeld kleiner zijn dan in de overige blokdelen, verhou-

dingsgewijs minder bedrijven in oppervlakte gewijzigd en ook relatief minder bedrijven per saldo vergroot.

Van de C- en D-grondgebruikers waren er procentueel evenveel bij grondverkeer betrokken als van de landbouwers, doch van de C- en D-bedrijfjes werden er, in tegenstelling tot de landbouwbedrijven, relatief veel meer verkleind dan vergroot.

Voor alle landbouwbedrijven gezamenlijk leverde het grondverkeer in de periode 1960 - 1965 per saldo een "winst" op van 407 ha. Het is van belang de herkomst van deze grond na te gaan. Ten dele was deze grond afkomstig van C- en D-grondgebruikers, die per saldo een "verlies" boekten van resp. 6 en 58 ha. Het merendeel van de grond waarmee de landbouwbedrijven per saldo worden vergroot was evenwel afkomstig van opgeheven bedrijven. Dit leverde immers 388 ha op, verminderd met de oppervlakte waarop beslag werd gelegd voor het stichten van nieuwe bedrijven.

De enquête heeft verder gegevens opgeleverd over de wijze waarop het gebruiksrecht van de grond die in het verkeer werd gebracht, werd verkregen, resp. afgestaan. Uit bijlage 21 blijkt dat de oppervlakte waarmee de landbouwbedrijven werden vergroot, overwegend werd gepacht (58%) of gekocht (33%). Ook werd verpachte grond weer in eigen gebruik genomen. Het betrof hier 6% van de totale oppervlakte.

De boeren die hun bedrijf verkleinden, stootten 32% van de oppervlakte af door verpachten en 10% door verkopen. Zij beëindigden van 32% van de oppervlakte de pacht vrijwillig en van 14% gedwongen. Verder raakten zij 7% van de grond kwijt door onteigening. In Anloo droeg dus de afstand van ruim 1/5 deel van de grond een gedwongen karakter (onvrijwillige pachtbeëindiging en onteigening samen), dit is een aanzienlijk geringer deel dan in Rolde, waar het bijna de helft van de grond betrof waarmee de boeren hun bedrijven verkleinden.

De C-grondgebruikers, die hun bedrijven verkleinden, deden van 54% van de oppervlakte vrijwillig afstand van het gebruiksrecht. Zij verpachten 8%, verkochten 24% en beëindigden de pacht gedwongen van 14% van de oppervlakte.

De D-grondgebruikers die grond afstootten, verpachtten 58% van de oppervlakte en verkochten 11%. Zij beëindigden de pacht vrijwillig van 14% en gedwongen van 4%. Verder raakten zij 13% kwijt door boedelscheiding.

Het is voorts van belang in te gaan op de oppervlakten waarmee de vergrote en verkleinde bedrijven per saldo worden vergroot, resp. verkleind. Tabel 7 geeft een overzicht van de spreiding in de vergrotingen en verkleiningen.

Tabel 7

SPREIDING IN VERGROTINGEN EN VERKLEININGEN

Categorie	Ruilverkavelingsgebied	Aantal vergrote en verkleinde bedrijven 1)	Waarvan in de periode 1960-1965 vergroot/verkleind met.....ha 2)					
			< 1	1-2	2-3	3-5	5-10	≥ 10
Vergrote bedrijven	Anloo	153	22	24	12	23	14	5
	Rolde	110	8	19	22	25	15	11
Verkleinde bedrijven	Anloo	48	41	21	19	13	4	2
	Rolde	37	22	22	11	30	13	2

1) Van landbouwers (A+B).

2) In proc. van het aantal bedrijven.

Uit tabel 7 blijkt dat in Anloo 46% van de landbouwbedrijven die werden vergroot hoogstens 2 ha groter werden, 35% 2-5 ha en 19% 5 ha of meer. Van de verkleinde bedrijven stond 62% minder dan 2 ha af, 32% 3-5 ha en 6% 5 ha of meer. Hier treedt een opmerkelijk verschil aan de dag met Rolde, waaruit geconcludeerd kan worden dat in Anloo zowel bij vergroting als bij verkleining relatief meer kleine oppervlakten waren betrokken dan in eerstgenoemd ruilverkavelingsgebied.

Ten aanzien van de deelgebieden kan worden opgemerkt, dat in Eext en Eextertzandvoort verhoudingsgewijs meer bedrijven met 5 ha of meer werden vergroot dan in de overige gebieden en dat alle bedrijven die met 5 ha of meer werden verkleind in Anderen lagen.

Uit bijlage 22 kan verder nog worden afgeleid dat de C- en D-grondgebruikers die hun bedrijf inkrompen, gemiddeld een aanzienlijk grotere oppervlakte afstootten dan de landbouwers die hun bedrijf verkleinden.

§ 5. Wijzigingen in de bedrijfsgroottestructuur in de periode 1960 - 1965 (bijlagen 11 en 12)

In § 3 is nagegaan welke wijzigingen in de periode 1960 - 1965 hebben plaatsgehad in het aantal en de aard van de grondgebruikers, terwijl in § 4 afzonderlijk aandacht is geschonken aan het grondverkeer. Zowel het een als het ander heeft de bedrijfsgroottestructuur in het ruilverkavelingsgebied Anloo in deze periode belangrijk gewijzigd. Het resultaat van dit veranderingsproces, voorzover het betrekking heeft op aantal en grootte van de landbouwbedrijven, is weergegeven in tabel 8.

Tabel 8

LANDBOUWERS IN 1960 EN 1965

	Aantal landbouwers		Index 1965 (1960 = 100)
	1960	1965	
1 - 5 ha	17	6	35
5 - 10 ha	114	69	60
10 - 15 ha	107	94	88
15 - 20 ha	59	64	108
20 - 25 ha	36	42	117
≥ 25 ha	22	27	123

Anloo	33	31	94
Anderen	49	45	92
Gasteren	44	40	91
Annen	92	77	83
Eext	111	87	78
Eextertzandvoort	26	22	85

R.v.k. Anloo	355	302	85

R.v.k. Rolde	311	275	88

Bron: Landbouwtellingformulier 1960 en 1965 en L.E.I.

In de periode 1960 - 1965 is het aantal landbouwbedrijven per saldo gedaald met 53 (15%) tot 302. Het aantal bedrijven beneden 10 ha nam af met 43% en dat van 10 - 15 ha met 12%. In de grootte-
klassen boven 15 ha nam het aantal bedrijven echter toe.

Naar gebieden bezien nam het aantal bedrijven relatief het sterkst af in Eext (22%). Verder was de afnemng in Anloo, Anderen en Gasteren verhoudingsgewijs geringer dan in Annen en Eexterzandvoort.

De gemiddelde bedrijfsgrootte voor de deelgebieden is vermeld in tabel 9.

Tabel 9

BEDRIJFSGROOTTESTRUCTUUR

	Aantal bedrijven		Gemiddelde bedrijfsgrootte (in ha)	
	1960	1965	1960	1965
Anloo	33	31	14,5	16,2
Anderen	49	45	15,0	17,0
Gasteren	44	40	14,8	16,2
Annen	92	77	13,7	15,8
Eext	111	87	12,8	15,3
Eexterzandvoort	26	22	10,1	12,3
R.v.k. Anloo	355	302	13,6	15,7
R.v.k. Rolde	311	275	15,4	17,7

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965 en L.E.I.

In beide jaren waren de bedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo gemiddeld kleiner dan in het ruilverkavelingsgebied Rolde. Dit verschil is in de periode 1960 - 1965 nog iets toegenomen en bedroeg in 1965 2,3 ha.

Binnen het ruilverkavelingsgebied Anloo zijn de bedrijven in Eexterzandvoort gemiddeld het kleinst in oppervlakte. De toeneming van de gemiddelde bedrijfsgrootte was het grootst in Eext en het geringst in Gasteren.

§ 6. Eigendommen pacht (bijlagen 24 t/m 32)

De landbouwers in het ruilverkavelingsgebied Anloo hadden in 1965 39% van de oppervlakte cultuurgrond in eigendom. Dit percentage is iets lager dan in de ruilverkaveling Rolde (41%).

Het percentage eigendomsgrond vertoont niet zo'n duidelijk verband met de grootte van de bedrijven als in andere gebieden. Het is opvallend dat in Anloo op de bedrijven boven 25 ha relatief meer eigendoms-

grond in gebruik was dan op de bedrijven uit de grootteklassen tussen 5 en 25 ha.

Van de boeren had 8% alle grond in eigendom; 25% exploiteerde uitsluitend pachtgrond. Van de bedrijven zonder pachtgrond lag 1/3 deel in Annen. In dit gebied werd dan ook verhoudingsgewijs veel cultuurgrond door eigenaren-gebruikers geëxploiteerd, nl. 52%. In Anderen was het percentage eigendomsgrond het laagst (29%).

Het percentage eigendomsgrond op de C-bedrijven was lager en op de D-bedrijven hoger dan op de landbouwbedrijven. Op de speciale bedrijven was alle grond in eigendom.

Tabel 10

EIGENDOM EN PACTH

	Aantal bedrijven 1)	Oppervlakte cul- tuurgrond (in ha)	Percentage cultuurgrond in eigendom
Anloo	27	438	43
Anderen	45	781	29
Gasteren	39	641	38
Annen	70	1.190	52
Eext	79	1.231	33
Eexterzandvoort	21	260	33
<hr/>			
A+B-bedrijven	281	4.541	39
<hr/>			
C-bedrijven	20	128	29
D-bedrijven	18	76	73
Speciale bedrijven	2	7	100

1) Met cultuurgrond.

Brons L.E.I.-enquête 1965.

De landbouwers pachtten 43% van de grond van ouders en schoonouders, 28% van landbouwers, 27% van andere particulieren en 2% van instellingen. In het ruilverkavelingsgebied Anloo wordt derhalve relatief veel grond gepacht van landbouwers. Dit is in het bijzonder het geval in Anderen (46%). In Anloo bedroeg het overeenkomstige percentage 8, doch daar werd de helft van de pachtgrond gepacht van andere particulieren. De pacht van landbouwers en andere particulieren kan overwegend als veilig worden beschouwd.

De C- en D-grondgebruikers pachtten vrijwel uitsluitend van landbouwers (nl. 65% resp. 71%) en van andere particulieren (25% resp. 29%). Bij de D-geregistreerden kwam verhoudingsgewijs meer onveilige pacht voor dan bij de overige grondgebruikers.

Tabel 11 geeft een beeld van de spreiding van de pachtende boeren naar het aantal verpachters. In het ruilverkavelingsgebied Anloo waren in 1965 92% van de boeren pachters van het gehele bedrijf of een ge-

deelte daarvan. Van deze boeren pachtte 78% grond van meer dan één verpachter. Tussen de deelgebieden komen aanzienlijke verschillen voor; het percentage boeren met 6 of meer verpachters liep uiteen van 4 in Anloo tot 27 in Eext.

Tabel 11

SPREIDING NAAR AANTAL VERPACHTERS

	Aantal landbouwers	Pachters		Aantal pachters dat pacht van.....eigena(a)r(en) 2)				
		aantal	in proc. 1)	1	2-3	4-5	6-7	≥8
Anloo	27	24	88	21	58	17	4	-
Anneren	45	43	95	23	53	12	12	-
Asserteren	39	35	90	31	29	29	8	3
Annen	70	63	90	22	46	19	10	3
Eext	79	75	95	20	32	21	15	12
Eexterzandvoort	21	20	95	10	65	15	10	-
<hr/>								
t.v.k. Anloo	281	260	92	22	43	19	11	5
<hr/>								
t.v.k. Rolde	264	233	89	31	36	19	8	6

1) In proc. van het aantal landbouwers.

2) In proc. van het aantal landbouwers met pachtgrond.

Bron: L.E.I.-enquête.

Laten wij de grond die van ouders en schoonouders werd gepacht buiten beschouwing (het betreft 43% van alle pachtgrond), dan daalt het percentage boeren dat van meer dan één eigenaar pachtte voor het gehele ruilverkavelingsgebied slechts weinig, nl. tot 74 (bijlage 28). Door het elimineren van de pachtgrond van ouders en schoonouders wordt het percentage boeren dat van meerdere eigenaren pachtte in de onderscheiden deelgebieden evenwel verschillend beïnvloed. Zo daalt dit percentage in Anloo van 79 tot 65, in Annen van 78 tot 69 en in Eexterzandvoort van 90 tot 79. In de overige gebieden leidt het niet of slechts tot geringe verschillen.

In de periode 1960 - 1965 kregen 50 boeren (19%) pachtgrond in eigendom. Het betrof een oppervlakte van 145 ha, waarvan 42% in Annen lag. Door 46 boeren uit het ruilverkavelingsgebied Anloo werd in totaal 257 ha grond verpacht. 80% van deze grond bestond uit los land. Van alle verpachte grond behoorde 44% toe aan eigenaren-grondgebruikers uit Eext. Verder werd grond verpacht door C- en D-geregistreerden, nl. resp. 9 en 69 ha.

§ 7. Verkeveling (bijlagen 33)

In het ruilverkavelingsgebied Anloo bedroeg in 1959 het gemiddeld aantal kavels per landbouwbedrijf 11,2 en de gemiddelde kavelgrootte 1,21 ha. In dat jaar bedroeg het gemiddeld aantal kavels in het ruilverkavelingsgebied Rolde ruim 10 en de gemiddelde kavelgrootte 1,45 ha, zodat de verkavelingstoestand in Anloo nog slechter was dan in Rolde. Bovendien zal door het intensieve grondverkeer dat sedertdien heeft plaatsgehad, de verkavelingstoestand waarschijnlijk nog zijn verslechterd. Daarenboven wordt de bedrijfsvoering belemmerd door de dikwijls voorkomende slechte ontsluitingstoestand van de percelen.

Tabel 12

DE VERKAVELING

	Aantal bedrijven 1)	Aantal kavels	Gem. aantal kavels per bedrijf	Gem. kavel- grootte in ha
Anloo	32	420	13,1	1,10
Anderen	44	672	15,3	1,01
Gasteren	43	535	12,4	1,18
Annen	90	995	11,1	1,27
Eext	110	1.057	9,6	1,31
Eexterzandvoort	26	168	6,5	1,54
<hr/>				
A+B-bedrijven	345	3.847	11,2	1,21
<hr/>				
C-bedrijven	48	147	3,1	0,79
D-bedrijven	30	85	2,8	1,08
Speciale bedrijven	4	10	2,5	1,48

1) Met cultuurgrond.

Bron: Landbouwteelingformulieren 1959 en L.E.I.

De spreiding in het aantal kavels per bedrijf is aanzienlijk; het varieert van 1 (op 1% van de bedrijven) tot 25 en meer (op 3% van de bedrijven). Bijna de helft van de A- en B-bedrijven bestond uit 11 of meer kavels, d.w.z. stukken grond die geheel door grond van andere gebruikers of door wegen of waterlopen zijn omgeven.

Bij toenemende bedrijfsgrootte neemt zowel het gemiddeld aantal kavels per bedrijf als de gemiddelde kavelgrootte toe.

Het slechtst is de verkavelingstoestand in Anderen, het minst ongunstig in Eexterzandvoort.

Van de overige grondgebruikers had ruim de helft niet meer dan 2 stukjes grond in gebruik.

§ 8. G e b o u w e n e n u t i l i t e i t s v o o r z i e n i n g e n
(bijlagen 24 en 34 t/m 37)

De gegevens over de bedrijfsgebouwen dateren uit 1961 en hebben betrekking op de gemeente Anloo. In dat jaar had 64% van de grondgebruikers (in 1965: 68% in het ruilverkavelingsgebied) het hoofdbedrijfsgebouw in eigendom. Van deze gebouwen is thans 3/5 deel 50 jaar of ouder. Op 70% van de bedrijven met een melkveestal die werd gebouwd vóór 1940, was deze stal in 1961 gemoderniseerd.

In de periode 1940 - 1961 werden in de gemeente Anloo 2 varkensschuren voor 30 of meer mestvarkens en 1 kippenhok voor 400 of meer legkippen gebouwd.

In 1960 was 89% van de grondgebruikers aangesloten op het elektriciteitsnet, 78% op de openbare waterleiding en 24% op het telefoonnet. Aangezien deze gegevens uit 1960 dateren, zijn de aansluitingspercentages op de openbare nutsvoorzieningen thans waarschijnlijk hoger.

HOOFDSTUK III

DE LANDBOUWBEDRIJVEN

§ 1. Grondgebruik (bijlage 38)

Sedert 1955 is in de gemeente Anloo een verschuiving te constateren in het grondgebruik die heeft geleid tot een uitbreiding van de oppervlakte grasland ten koste van de oppervlakte bouwland. Zo steeg het percentage grasland van 43 in 1955 tot 47 in 1964. Eenzelfde ontwikkeling heeft plaatsgehad in het ruilverkavelingsgebied. In dit gebied was in 1965 55% van de cultuurgrond in gebruik als grasland tegenover 52% in 1960. Hoewel ook enig tuinland voorkwam komt dit niet tot uitdrukking in tabel 13, omdat de desbetreffende oppervlakte minder dan 1% van de oppervlakte cultuurgrond bedroeg.

Tabel 13

GRONDGEBRUIK

	Aantal bedrijven met cultuurgrond		Oppervlakte cultuurgrond in ha		Percentage cultuurgrond in gebruik als					
	1960	1965	1960	1965	bouwland		grasland		tuinla	
					1960	1965	1960	1965	1960	1965
Landbouwers:										
1 - 5 ha	17	6	73	26	55	42	45	58	-	
5 - 10 ha	114	69	896	571	48	47	52	53	-	
10 - 15 ha	107	94	1302	1192	47	43	53	57	-	
15 - 20 ha	59	64	1023	1109	48	45	52	55	-	
20 - 25 ha	36	42	769	936	48	43	52	57	-	
≥ 25 ha	22	27	752	904	50	46	50	54	-	
Alle landbouwers	355	302	4815	4738	48	45	52	55	-	
Anloo	33	31	479	503	47	46	53	54	-	
Anderen	49	45	733	765	44	43	56	57	-	
Gasteren	44	40	652	648	42	38	58	62	-	
Annen	92	77	1267	1219	51	45	49	55	-	
Eext	111	87	1421	1333	52	48	48	52	-	
Eexterzandvoort	26	22	263	270	45	39	55	61	-	
Overige geregistreerden										
groep C: < 1 ha	18	6	9	3	76	59	18	25	6	
≥ 1 ha	34	27	115	140	61	67	39	33	-	
totaal	52	33	124	143	63	67	37	33	0	
groep D: < 1 ha	7	3	3	1	53	44	34	49	13	
≥ 1 ha	27	28	64	92	51	35	49	65	-	
totaal	34	31	67	93	51	35	49	64	0	
groep Speciaal: ≥ 1 ha	4	3	11	8	44	23	56	77	-	
totaal	4	3	11	8	44	23	56	77	-	
Alle geregistreerden	445	369	5017	4982	48	45	52	55	0	

In de onderscheiden grootteklassen loopt de bouwland-grasland-verhouding uiteen, doch de afwijkingen ten opzichte van het gebiedsgemiddelde zijn niet groot. Ook tussen de gebieden onderling komen in dit opzicht verschillen voor. In Gasteren en Eexterzandvoort kwam verhoudingsgewijs meer grasland voor dan in Anderen en Ecxt. Het tuinland kwam uitsluitend voor op bedrijven van 25 ha en groter in Ecxt.

Op de C-bedrijfjes was in 1965 relatief minder en op de D- en speciale bedrijven relatief meer grasland in gebruik dan op de landbouwbedrijven. Op de C- en D-bedrijfjes beneden 1 ha kwam ook nog enig tuinland voor.

§ 2. B o u w l a n d - e n g r a s l a n d g e b r u i k (bijlage 39)

In het ruilverkavelingsgebied werd in 1965 van de oppervlakte bouwland 56% ingenomen door granen, 43% door hakvruchten en 1% door overige gewassen. Van de granen is haver het belangrijkste gewas en van de hakvruchten aardappelen (hoofdzakelijk fabrieksaardappelen). Ten aanzien van de aardappelen kan worden opgemerkt dat in alle grootteklassen en alle gebieden de maximum oppervlakte aardappelen (1/3 deel van het bouwland) nagenoeg wordt bereikt.

De verhouding waarin op de landbouwbedrijven granen en hakvruchten worden verbouwd liep op de bedrijven boven 5 ha weinig uiteen. Bij de granen valt op dat op de bedrijven van 25 ha en groter relatief minder rogge en haver, doch meer gerst en tarwe werd verbouwd. Ook kwamen op deze bedrijven verhoudingsgewijs minder suiker- en voederbieten voor. Verder waren alleen op deze bedrijven de overige gewassen van enige betekenis.

Op de C- en D-bedrijfjes werden verhoudingsgewijs meer granen en op de speciale bedrijven meer hakvruchten verbouwd dan op de landbouwbedrijven.

Over de onderscheiden gebiedsdelen kan nog worden opgemerkt dat het bouwlandgebruik in Anloo het meest en in Anderen het minst intensief is.

Het grasland op de landbouwbedrijven bestond vrijwel geheel uit blijvend grasland. De verschillen tussen de grootteklassen en de gebiedsdelen zijn heel gering. Alleen op de C-bedrijven van minstens 1 ha kwam nog enige kunstweide voor (8%).

Tabel 14

BOUWLANDGEBRUIK

	Oppervlakte bouwland in ha	Percentage bouwland beteeld met											overige wassen	braakland				
		granen				hakvruchten				to-taal	overige	aard-appelen			suiker-bieten	voeder-bieten		
		rogge	haver	gerst	tarwe	overtalige	to-taal	overtalige	aard-appelen								suiker-bieten	voeder-bieten
Landbouwers:																		
1 - 5 ha	11	74	10	47	15	-	2	26	20	-	6	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	268	55	13	34	5	2	1	45	28	11	5	0	0	0	0	0	0	0
10 - 15 ha	510	56	12	32	6	4	2	43	29	10	4	0	0	0	0	0	0	0
15 - 20 ha	502	55	11	30	7	4	3	45	32	9	4	0	0	0	0	0	0	0
20 - 25 ha	406	57	13	33	5	4	2	42	32	7	3	1	1	1	1	1	1	1
≥ 25 ha	415	59	8	28	10	11	2	38	31	5	2	2	2	2	2	2	2	2
Alle landbouwers	2112	56	11	31	7	5	2	43	31	8	4	1	1	1	1	1	1	1
Anloo	230	51	12	26	6	4	3	47	34	9	4	2	2	2	2	2	2	2
Anderen	328	60	15	33	8	3	1	40	31	5	4	0	0	0	0	0	0	0
Gasteren	249	55	16	31	2	2	4	44	30	11	3	1	1	1	1	1	1	1
Annon	554	58	9	30	7	10	2	42	32	7	3	0	0	0	0	0	0	0
Eext	645	56	10	34	7	4	1	43	30	10	3	1	1	1	1	1	1	1
Texterzandvoort	106	58	12	33	7	4	2	42	29	8	5	-	-	-	-	-	-	-
Overige geregistreerden																		
groep C: < 1 ha	2	53	41	12	-	0	-	47	-	47	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	94	66	1	33	31	0	1	34	23	10	1	-	-	-	-	-	-	-
totaal	96	65	2	32	30	0	1	35	23	11	1	-	-	-	-	-	-	-
groep D: < 1 ha	1	47	-	-	47	-	-	53	6	37	10	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	32	62	13	38	10	-	1	38	25	8	5	-	-	-	-	-	-	-
totaal	33	61	13	37	10	-	1	39	25	9	5	-	-	-	-	-	-	-
groep Speciaal: ≥ 1 ha	2	24	24	-	-	-	-	76	34	27	15	-	-	-	-	-	-	-
totaal	2	24	24	-	-	-	-	76	34	27	15	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	2243	57	11	31	8	5	2	42	30	8	4	1	1	1	1	1	1	1

§ 3. R u n d v e e h o u d e r i j (bijlagen 40 t/m 42)

In 1965 bedroeg in het ruilverkavelingsgebied Anloo het aantal melkkoeien per 100 ha grasland 120 en het aantal stuks vrouwelijk jongvee per 100 melkkoeien 105. In hetzelfde jaar bedroegen de overeenkomstige aantallen voor het ruilverkavelingsgebied Rolde resp. 115 en 112. De rundveehouderij is in Anloo, afgezien van verschillen binnen het gebied, dus in iets sterkere mate georiënteerd op de melkveehouderij dan in Rolde.

Tabel 15

RUNDVEEHOUDERIJ

	Aant. bedrij- ven 1)	Gemiddeld aantal melkkoeien		Aantal bedrijven met melkkoeien				Aant. st. vr. jong- vee p. 100 melkkoeien	Aant. bedr. met mestvee
		p. be- drijf 1)	p. 100 ha grasland	1-9	10-14	15-19	≥20		
- 5 ha	4	4,8	129	4	-	-	-	106	1
- 10 ha	65	6,0	130	61	4	-	-	95	23
- 15 ha	91	10,0	133	34	53	4	-	91	48
- 20 ha	63	11,9	123	12	41	9	1	107	31
- 25 ha	41	14,6	113	4	13	22	2	112	21
≥ 25 ha	27	18,2	101	4	1	9	13	127	14
<hr/>									
+B-bedrijven	291	10,9	120	119	112	44	16	105	138
<hr/>									
Anloo	31	11,9	131	11	15	3	2	98	23
Anderen	43	11,9	117	13	17	12	1	108	16
Eexterzandvoort	39	12,1	118	11	18	7	3	111	22
Anden	72	11,3	122	28	25	12	7	103	35
Ext	84	9,3	114	47	26	9	2	112	31
Eexterzandvoort	22	10,3	138	9	11	1	1	88	11

1) Met melkkoeien.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965 en L.E.I.

De melkveedichtheid neemt af en de jongveebezetting toe naar mate de bedrijven groter zijn. Zeer sprekend komt dit tot uiting bij overschrijding van de 15 ha-grens.

Tussen de deelgebieden komen eveneens opmerkelijke verschillen voor. In Anloo en Eexterzandvoort is de melkveedichtheid hoog en wordt betrekkelijk weinig jongvee aangehouden. Anderen en Ext daar-entegen vertonen een sterke overeenkomst met het ruilverkavelingsgebied Rolde, d.w.z. dat daar verhoudingsgewijs minder melkvee en meer jongvee wordt aangehouden.

Het aantal bedrijven met melkvee is in de periode 1960 - 1965 met 54 (16%) gedaald tot 291. Op 11 landbouwbedrijven, waarvan 9 beneden 15 ha, worden in 1965 geen melkkoeien (meer) gehouden.

In de periode 1960 - 1965 is de omvang van de melkveestapel belangrijk gewijzigd. Het aantal bedrijven met minder dan 9 dieren is ten opzichte van 1960 bijna gehalveerd. De klassen van 10 - 14 en 15 - 19 dieren namen toe. Relatief zeer sterk steeg het aantal bedrijven met 20 of meer melkkoeien; doch absoluut gezien was dit aantal in 1965 niet groot. (5% van alle bedrijven met melkvee).

Tabel 16

OMVANG VAN DE MELKVEESTAPEL

	Aantal bedrijven		Index 1965
	1960	1965	(1960=100)
1 t/m 5 melkkoeien	78	42	54
6 t/m 9 "	151	77	51
10 t/m 14 "	84	112	133
15 t/m 19 "	27	44	163
20 t/m 24 "	3	12	400
≥ 25 "	2	4	200
Bedrijven met melkvee	345	291	84

Bron: Landbouwtellingformulier 1960 en 1965 en L.E.I.

Het gemiddeld aantal stuks melkvee per bedrijf is toegenomen van 8,6 in 1960 tot 10,9 in 1965. De factoren die hiertoe hebben bijgedragen waren uitbreiding van de oppervlakte cultuurgrond, omzetting van bouw- in grasland en intensivering van het graslandgebruik. Dit geldt zowel voor het ruilverkavelingsgebied als geheel als voor de onderscheiden deelgebieden.

Uit de melkcontrolegegevens over de jaren 1960/1963 blijkt een belangrijk verschil in produktiviteit van het melkvee tussen Anloo en Eext. De in Anloo gecontroleerde dieren gaven nl. gemiddeld minder melk met een gemiddeld lager vetgehalte dan in Eext. De getallen voor de provincie Drenthe lagen, voor wat kg-opbrengst betref, tussen beide in, terwijl het vetgehalte iets lager was.

Ten aanzien van de overige rundveehouderij kan worden opgemerkt dat op 46% van de landbouwbedrijven mestvee werd gehouden. Het gemiddeld aantal dieren bedroeg 2,0. Op de bedrijven boven 25 ha was de rundveemesterij van meer betekenis dan op de overige bedrijven. In 1965 werden op 4 landbouwbedrijven kalveren gemest; het gemiddeld aantal mestkalveren bedroeg 1,3.

Van de C- en D-geregistreerden hield resp. 28% en 42% melkvee. Gemiddeld hielden zij 3 melkkoeien. Een aantal van hen had ook enig jongvee en mestvee.

§ 4. Overige veehouderij (bijlagen 43 t/m 45)

a. Varkens

In het ruilverkavelingsgebied Anloo hield 1/3 deel van de landbouwers varkens tegenover bijna de helft van de boeren in het ruilverkavelingsgebied Rolde. Van de varkenshouders, in totaal 101, hield 56% uitsluitend fokzeugen, 6% uitsluitend mestvarkens en 38% beide. Er bestaat in Anloo derhalve meer animo voor de biggenfokkerij dan voor de varkensmestorij, zoals in Rolde ook het geval is.

Tabel 17

VARKENSHOUDERIJ

	Aantal bedrijven	Aantal landbouwbedrijven met varkens				
		totaal		waarvan met		
		absoluut	in proc. 1)	fokzeugen	mestvarkens	fokzeugen + mestvarkens
1 - 5 ha	6	1	16	-	-	1
5 - 10 ha	69	16	23	8	-	8
10 - 15 ha	94	34	36	22	2	10
15 - 20 ha	64	19	30	8	1	10
20 - 25 ha	42	20	48	13	3	4
≥ 25 ha	27	11	41	6	-	5
<hr/>						
→B-bedrijven	302	101	33	57	6	38
<hr/>						
Anloo	31	12	39	8	1	3
Anderen	45	29	64	20	2	7
Gasteren	40	18	45	14	-	4
Annen	77	19	25	6	1	12
Eext	87	13	15	6	1	6
Exterzandvoort	22	10	45	3	1	6

1) Van het aantal landbouwbedrijven.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965 en L.E.I.

In de onderscheiden grootteklassen en gebiedsdelen loopt de belangstelling van de varkenshouderij uiteen. Op de bedrijven boven 20 ha is deze groter dan op de kleinere bedrijven. Tussen de gebiedsdelen treden de verschillen evenwel duidelijker naar voren. In Anderen doen verhoudingsgewijs aanzienlijk meer boeren aan varkenshouderij dan in Eext en Annen, terwijl de overige gebieden een tussenpositie innemen. Verder valt op te merken dat in Anderen en Gasteren relatief meer boeren zich beperken tot één tak van de varkenshouderij dan in Annen en Exterzandvoort. Bovendien is de varkensstapel op de bedrijven in beide eerstgenoemde gebieden gemiddeld groter. Overigens is de var-

kensstapel van de boeren die of fokzeugen of mestvarkens houden gemiddeld kleiner dan op de bedrijven waar beide takken van varkenshouderij naast elkaar voorkomen. Voorzover sprake is van een bewuste specialisatie, is de gekozen tak in de regel niet uitgegroeid tot een aanzienlijke varkensstapel. Zo blijkt dat op geen enkel bedrijf met alleen mestvarkens meer dan 9 dieren voorkwamen, terwijl op slechts 3 bedrijven waar uitsluitend biggen werden gefokt meer dan 10 fokzeugen aanwezig waren.

Uit het voorgaande blijkt dat de varkenshouderij op de landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo, uitgezonderd een aantal grotere bedrijven die hoofdzakelijk in Anderen en Gasteren liggen, van betrekkelijk geringe betekenis is.

Enkele C- en D-geregistreerden hielden eveneens varkens. De C-geregistreerden hadden gemiddeld een grotere varkensstapel dan de boeren en de rustende boeren. Verder kwam op 1 speciaal bedrijf een fokzeugenstapel voor van 20 dieren.

b. Kippen

Op 2/3 deel van de landbouwbedrijven werden kippen gehouden. Slechts op 1 bedrijf beneden 5 ha in Annen bedroeg het aantal leg-hennen meer dan 100; het gemiddeld aantal dieren was dan ook gering (22). De verschillen tussen de onderscheiden grootteklassen en gebiedsdelen zijn zeer gering.

c. Paarden

Van de landbouwers had 3/4 deel minstens 1 werkpaard. Het gemiddeld aantal werkpaarden per bedrijf bedroeg 1,2. Tussen de grootteklassen en de gebieden treden geen opmerkelijke verschillen aan de dag.

§ 5. A r b e i d (bijlagen 46 t/m 49)

Over de arbeidsbezetting op de bedrijven in het ruilverkavelingsgebied zijn gegevens beschikbaar van het C.B.S. die betrekking hebben op het aantal arbeidskrachten dat op de laatste werkdag voorafgaande aan de datum van de telling gedurende tenminste 2 uren op het bedrijf heeft gewerkt. De uitkomsten van deze tellingen in de jaren 1960 en 1965, die telken jare in mei worden gehouden, zijn vermeld in de bijlagen 46 en 47.

De arbeidsbezetting op de landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo is in de periode 1960 - 1965 afgenomen met 121 mannen (20%). Het overeenkomstige percentage voor het ruilverkavelingsgebied Rolde bedroeg 18. Zoals uit tabel 18 blijkt liep de afname van gebied tot gebied nogal uiteen; deze was in Annen, Eext en Eexterszandvoort groter dan in Anloo, Anderen en Gasteren.

Tabel 18

MANNELIJKE ARBEIDSKRACHTEN 1)

	Aantal personen in		Index 1965 (1960=100)
	1960	1965	
Anloo	56	50	90
Anderen	84	73	87
Gasteren	75	68	91
Annen	148	112	76
Eext	187	135	72
Exterzandvoort	35	26	74
Ruilverkaveling Anloo	585	464	80
Ruilverkaveling Rolde	522	426	82

1) Inclusief tijdelijke arbeidskrachten; rvk. Anloo in 1960:14, in 1965: 28.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965 en L.E.I.

De oppervlakte cultuurgrond die per mannelijke arbeidskracht werd bewerkt, steeg in het ruilverkavelingsgebied Anloo van 8,2 ha in 1960 tot 10,2 ha in 1965. Zowel in 1960 als in 1965 was dit kengetal in Anloo lager dan in Rolde. Per deelgebied varieerde de gemiddeld bewerkte oppervlakte per man in 1960 van 8,7 ha in Anderen en Gasteren tot 7,5 ha in Exterzandvoort. In 1965 liep dit cijfer uiteen van 10,9 ha in Annen tot 9,5 ha in Gasteren. De toename in de periode 1960 - 1965 verschilde van gebied tot gebied, deze was het grootst in Exterzandvoort (gem. 2,9 ha) en het geringst in Gasteren (gem. 0,8 ha).

Tabel 19

ARBEIDSPRODUKTIVITEIT

	Gemiddelde oppervlakte cultuur- grond per mannelijke arbeidskracht 1)	
	1960	1965
Anloo	8,5	10,0
Anderen	8,7	10,4
Gasteren	8,7	9,5
Annen	8,6	10,9
Eext	7,6	9,8
Exterzandvoort	7,5	10,4
Ruilverkaveling Anloo	8,2	10,2
Ruilverkaveling Rolde	9,2	11,4

1) Inclusief tijdelijke arbeidskrachten.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965 en L.E.I.

Op grond van de enquêtegegevens zijn de landbouwbedrijven in tabel 20 ingedeeld naar enkele arbeidsbezettingstypen.

Tabel 20

ARBEIDSBEZETTINGSTYPEN 1)

	Aantal landbouwbedrijven						
	totaal	in de grootteklasse van _____ ha					
		1-5	5-10	10-15	15-20	20-25	≥25
Bedrijfshoofd alleen	166	3	48	61	32	20	2
Bedrijfsh. + (schoon/zoon/s)	71	-	6	14	22	17	12
Bedrijfsh. + mann.fam.l.	27	-	7	8	5	5	2
Bedrijfsh. + mann.vr.pers.	13	-	-	3	3	-	7
Overige typen	4	-	2	1	-	-	1
	281	3	63	87	62	42	24

1) Eventuele vrouwenarbeid is buiten beschouwing gebleven bij de vaststelling van de arbeidsbezettingstypen.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

Van de landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo behoorde in 1965 3/5 deel tot de z.g. eenmansbedrijven. De term "eenmansbedrijf" houdt overigens niet in dat alle werkzaamheden door het bedrijfshoofd alleen worden verricht. Op verschillende bedrijven zal geregeld of incidenteel ook worden meegewerkt door de echtgenote en/of een dochter en misschien af en toe door een losse arbeider. Ook zal juist op deze bedrijven de loonwerker dikwijls worden ingeschakeld.

Op 1/4 deel van de bedrijven werkten 1 of meer (schoon)zoons mee. De eenmansbedrijven waren verhoudingsgewijs sterk vertegenwoordigd in de grootteklassen beneden 15 ha en de vader-zoon-bedrijven in de grootteklassen boven 20 ha.

De overige arbeidsbezettingstypen waren relatief van geringere betekenis. Hieromtrent kan nog worden opgemerkt dat van de 13 bedrijven met vreemd mannelijk personeel er 7 groter waren dan 25 ha.

Het aandeel van het bedrijfshoofd in het arbeidsaanbod op de bedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo bedroeg in 1965 62%. Naar grootteklassen varieerde dit percentage van 72 op de bedrijven van 5 - 10 ha tot 40 op de bedrijven van 25 ha en groter. De verschillen tussen de deelgebieden waren uiteraard aanzienlijk kleiner.

Het aandeel van de meewerkende (schoon)zoons bedroeg 16%. Op de bedrijven beneden 15 ha was dit belangrijk minder dan op de bedrijven van 15 ha en groter. Opmerkelijk is het verschil tussen Anloo, Anderen en Gasteren (22 à 20%) enerzijds en Annon, Eext en Eexterszandvoort (11 à 14%) anderzijds.

Verder werd in 14% van het arbeidsaanbod voorzien door de meewerkende echtgenoten. Op de bedrijven beneden 5 ha was dit nog belangrijk meer (27%), doch op de bedrijven van 25 ha en groter aanzienlijk minder (8%).

De overige categorieën arbeidskrachten, onder wie de vreemde arbeidskrachten, namen gezamenlijk niet meer dan 8% voor hun rekening. Alleen op de bedrijven van 25 ha en groter waren de vreemde arbeidskrachten van betekenis voor de arbeidsvoorziening in de landbouw. De landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo kunnen dan ook overwegend als gezinsbedrijven gekenschotst worden.

Tot slot kan nog worden opgemerkt dat het aantal ha per v.a.k. toeneemt naarmate de bedrijven groter in oppervlakte zijn. Er bestaat verder een samenhang tussen het arbeidsbezettingstype en de bewerkte oppervlakte per v.a.k. Op eenmansbedrijven en bedrijven met uitsluitend vreemde mannelijke arbeidskrachten is de bewerkte oppervlakte per v.a.k. groter dan op bedrijven waar een of meer (schoon)zoons of overige mannelijke inwonende familieleden meewerken.

§ 6. Bedrijfsuitkomsten (bijlage 50)

Aangezien het verschil in structuur tussen de bedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo en een 20-tal bedrijven in Westelijk Drenthe van 9-18 ha waarvan het Landbouw-Economisch Instituut een bedrijfseconomische boekhouding heeft bijgehouden niet groot is, kunnen deze boekhoudgegevens zonder bezwaar dienen om een aanwijzing te geven omtrent de uitkomsten van de bedrijven van overeenkomstige grootte in het ruilverkavelingsgebied.

Bij de onderzochte groep L.E.I.-bedrijven bleken gemiddeld over 3 jaar de opbrengsten de kosten niet te hebben gedekt, zodat het netto-overschot per ha negatief uitviel. Het arbeidsinkomen van de desbetreffende boeren was over de boekjaren 1961/1962 t/m 1963/1964 gemiddeld lager dan het C.A.O.-loon van een landarbeider.

In een afzonderlijke nota zal nog nader worden ingegaan op de bedrijfseconomische situatie van de landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo.

HOOFDSTUK IV

ENKELE ASPECTEN VAN DE AGRARISCH-SOCIALE STRUCTUUR

§ 1. De bedrijfs hoofden (bijlagen 51 t/m 54)

a. Leeftijd

De gemiddelde leeftijd van de landbouwers in het ruilverkavelingsgebied Anloo was 50 jaar; 9% van hen was jonger dan 35 jaar en eveneens 9% was 65 jaar of ouder. De boeren op de bedrijven beneden 10 ha en boven 25 ha waren gemiddeld ouder dan op de bedrijven in de tussenliggende grootteklassen. In Anloo was de gemiddelde leeftijd (52 jaar) het hoogst en in Eexterzandvoort (48 jaar) het laagst. Opgemerkt kan nog worden dat 40% van de boeren van 65 jaar en ouder woonde in Eext.

De bedrijfshoofden van de speciale bedrijven en de C-geregistreerden waren gemiddeld iets jonger dan de landbouwers.

b. Landbouwonderwijs

Van de landbouwers had 2/3 deel landbouwonderwijs genoten. Voor de boeren op bedrijven beneden 15 ha bedroeg het percentage dat landbouwonderwijs had gevold 56 tegenover 81 voor de boeren op bedrijven van 15 ha en groter. Ruim de helft (53%) van alle boeren met landbouwonderwijs had dagonderwijs gevolgd.

c. Standsorganisaties

Van de landbouwers was 94% lid van een standsorganisatie. De georganiseerden waren op 2 na allen aangesloten bij het D.L.G.

In Annon en Eexterzandvoort was het percentage ongeorganiseerden hoger dan in de andere gebieden.

§ 2. De bedrijfs opvolgers (bijlage 55)

Op 73 landbouwbedrijven, dat is 51% van de geënquêteerde bedrijven met een bedrijfshoofd van 50 jaar of ouder, waren één of meer opvolgers aanwezig. Van de 76 potentiële opvolgers waren er 7 medefirmant, werkten er 60 thuis mee, had er één een niet-agrarisch beroep en waren er 8 schoolgaand. Van deze (schoon)zoons was 1/3 deel 30 jaar of ouder en had 4/5 deel agrarisch dagonderwijs gevolgd.

Verder werkte er op 1 C-bedrijfje en op 3 D-bedrijven een zoon mee.

§ 3. Bedrijfsopvolging (bijlage 56)

Bij de bedrijfsopvolging in de landbouw speelt de beroeps- en bedrijfscontinuïteit een belangrijke rol. Daarom zal vooral aandacht worden geschonken aan de bedrijfsopvolging binnen de naaste familiekring. Daartoe is bij de enquête aan de bedrijfshoofden van

50 jaar en ouder gevraagd wie hen te zijner tijd zal opvolgen. Wanneer we uitgaan van een abdicatieleeftijd die ligt tussen 65 en 70 jaar, komt binnen 15 à 20 jaar 57% van de landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo beschikbaar voor overneming of opheffing.

Tabel 21

BEDRIJFSOPVOLGING

	Aantal landbouwers $\geq$ 50 jaar				
	totaal		met opvolger	zonder opvolger	opvolging onbekend
	aantal 1)	met enquête-gegevens			
1 - 5 ha	6	3	-	3	-
5 - 10 ha	41	37	8	25	4
10 - 15 ha	48	42	19	14	9
15 - 20 ha	31	29	21	7	1
20 - 25 ha	16	16	12	1	3
$\geq$ 25 ha	19	17	13	1	3
Alle landbouwers	161	144	73	51	20
Anloo	17	13	13	-	-
Anderon	19	19	13	3	3
Gasteron	26	25	12	7	6
Annon	42	38	15	19	4
Eext	46	39	17	17	5
Eexterzandvoort	11	10	3	5	2

1) Volgens landbouwtellingformulieren 1965.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

Uit tabel 21 blijkt dat minimaal 1/3 deel en maximaal de helft van de 144 geënquêteerde bedrijfshoofden van 50 jaar of ouder, geen opvolger had. Van gebied tot gebied loopt de opvolgingssituatie echter sterk uiteen, zo hadden in Anloo alle bedrijven een opvolger, doch in Annon en Eexterzandvoort niet meer dan de helft.

Wanneer op een bedrijf geen (schoon)zoon zal opvolgen, houdt dit nog niet in dat het bedrijf wordt opgeheven, omdat b.v. ook een neef of een vreemde het vrijkomende bedrijf kan voortzetten. In de periode 1960 - 1965 deed zich dit op 6 van de 43 overgedragen bedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo voor. Van grote betekenis was de overneming door vreemden in dit gebied, vergeleken met Roldo waar het 1/4 deel van de overgedragen bedrijven betrof, dan ook niet.

Het aantal door vreemden voortgezette bedrijven bleef in deze jaren dan ook ver achter bij het aantal bedrijven dat werd opgeheven.

Dit aantal bedroeg nl. 40. Het is van belang hier nader in te gaan op de betekenis van de beroepsverandering van landbouwers voor de sanering van de landbouw. Uit de gegevens van de districts bureauhouder blijkt dat in de periode 1960 - 1965 21 landbouwers een niet-agrarisch hoofdberoep aanvaardden. In 2 gevallen werd het bedrijf in zijn geheel overgedragen en door een andere gebruiker voortgezet, in 11 gevallen viel het bedrijf uiteen en in 8 gevallen werd het grondgebruik als C-bedrijf aangehouden. Bovendien beëindigden 6 landbouwers hun bedrijf in het kader van de beëindigingsregeling van het O.- en S.-fonds.

Het is te verwachten dat ook in de naaste toekomst het aantal landbouwbedrijven verder zal afnemen. Ook dan zullen hoge leeftijd gecombineerd met het ontbreken van een opvolger en beroepsverandering de belangrijkste redenen voor bedrijfsbeëindiging zijn. De gegevens van de enquête wijzen ook in deze richting. Alle landbouwers van 50 jaar en ouder zonder opvolger denken er nl. over om hun bedrijf te beëindigen. Het betreft hier 51 bedrijven, waarvan er 36 kleiner zijn dan 15 ha, met een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 600 ha. Het overeenkomstige aantal boeren in het ruilverkavelingsgebied Rolde bedroeg 11. Deze hadden te zamen ongeveer 115 ha in gebruik. De perspectieven voor de sanering van de landbouw lijken in Anloo derhalve aanzienlijk gunstiger dan in Rolde.

Ten aanzien van de deelgebieden kan worden opgemerkt dat vooral in Annen en Eext relatief veel grond beschikbaar zal komen, nl. respectievelijk ongeveer 250 en 200 ha.

Hoeveel landbouwbedrijven op korte termijn zullen worden opgeheven, en welke oppervlakte cultuurgrond daardoor zal vrijkomen is, gelet op het grote aantal factoren dat hierbij in het geding is, niet exact te bepalen. De verruiming van de voorwaarden voor bedrijfsbeëindiging in het kader van het O.- en S.-fonds per 1 september jl. kan dit proces versnellen. Het aantal boeren dat het bedrijf wil beëindigen is overigens belangrijk groter dan het aantal potentiële O.- en S.-fondskandidaten dat voor het ruilverkavelingsgebied Anloo op 24 wordt geschat.

Voor wat de overige grondgebruikers betreft, is een verdere daling van het aantal C-grondgebruikers zeer waarschijnlijk. In de afgelopen 5 jaar nam het aantal C-grondgebruikers af van 58 in 1960 tot 35 in 1965. Het aantal D-geregistreerden verminderde in deze periode echter slechts weinig, nl. van 36 in 1960 tot 33 in 1965. Een sterkere afneming van het aantal rustende boeren in de naaste toekomst is onwaarschijnlijk.

Volledigheidshalve is in tabel 22 de opvolgingssituatie voor de gehele groep landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo nog benaderd aan de hand van het kengetal dat voor 1965 per grootteklassen en per deelgebied "het aantal meewerkende zoons per 100 bedrijven" weergeeft. Tevens zijn de overeenkomstige kengetallen voor het ruilverkavelingsgebied Rolde als vergelijkingsmateriaal opgenomen. Voor een uitvoerige uiteenzetting over de betekenis en de berekeningswijze van dit kengetal wordt verwezen naar L.E.I.-verslag No. 18: "De Haagse Beemden".

Tabel 22

BEDRIJFSOPVOLGING

	Aantal bedrijven		Aantal meewerkende zoons		Aantal meewerkende zoons p. 100 bedr.	
	Anloo	Rolde	Anloo	Rolde	Anloo	Rolde
Landbouwers (A+B)						
1 - 5 ha	6	1	-	-	-	-
5 - 10 ha	69	24	8	2	12	8
10 - 15 ha	94	86	19	24	20	28
15 - 20 ha	64	78	20	24	31	31
20 - 25 ha	42	48	17	21	40	44
≥ 25 ha	27	38	13	27	48	71
Alle bedrijven	302	275	77	98	25	35
Anloo	31	-	10	-	32	-
Anderon	45	-	17	-	37	-
Gasteron	40	-	17	-	42	-
Annen	77	-	12	-	15	-
Eext	87	-	17	-	19	-
Eexterzandvoort	22	-	4	-	18	-

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965 en L.E.I.

Op de bedrijven beneden 15 ha zijn in het ruilverkavelingsgebied Anloo een te gering aantal zoons/opvolgers aanwezig om de vrijkomende bedrijven over te nemen. Op deze bedrijven is het verschil in opvolgingssituatie met het ruilverkavelingsgebied Rolde niet groot, opmerkelijk is wel het verschil op de bedrijven van 25 ha en groter tussen beide blokken.

Omdat bij een ongeveer gelijke opvolgingssituatie in Anloo het aantal bedrijven beneden 15 ha, zowel absoluut als relatief, belangrijk groter is dan in Rolde, zal de afnemng van het aantal bedrijven in eerstgenoemd gebied eveneens groter zijn.

Ten aanzien van de deelgebieden kon worden opgemerkt, dat een afnemng van het aantal bedrijven vooral zal plaatshebben in Annen, Eext en Eexterzandvoort. Dit sluit aan bij de ontwikkeling in de jaren 1960 - 1965 (zie hoofdstuk II, § 5).

De conclusies uit de cijfers van tabel 22 stemmen dan ook geheel overeen met de reeds eerder uitgesproken verwachting omtrent de ontwikkeling van het aantal landbouwbedrijven in het ruilverkavelingsgebied Anloo.

§ 4. Raming van het aantal potentiële O.- en S.-fonds-kandidaten (bijlage 57)

In het ruilverkavelingsgebied Anloo werden in 1965 373 telplichtigen geregistreerd. Aan de hand van de landbouwtellingformulieren is nagegaan het aantal grondgebruikers dat aan de 5 basisvoorwaarden voldoet om in aanmerking te komen voor de beëindigingsvergoeding in het kader van het Ontwikkelings- en Saneringsfonds voor de Landbouw. De thans geldende basisvoorwaarden zijn:

- a. leeftijd minstens 50 jaar;
- b. sedert 1 januari 1960 onafgebroken een landbouwbedrijf hebben gevoerd;
- c. het totaal fiscaal zuiver inkomen over de laatste 3 jaren mag gemiddeld een bedrag van f. 8000,- niet overschrijden;
- d. minstens de helft van het inkomen met een minimum van gemiddeld f. 2500,- per jaar moet uit het landbouwbedrijf zijn verkregen;
- e. de bedrijfsoppervlakte mag in de afgelopen 5 jaar niet zijn verkleind.

Van de 373 geregistreerde telplichtigen in het ruilverkavelingsgebied Anloo voldoen er 28 aan de bovengenoemde basisvoorwaarden. Hierbij dient evenwel te worden aangetekend dat in plaats van voorwaarde c een oppervlaktecriterium werd gehanteerd, waarbij werd aangenomen een oppervlaktegrens van 10 ha. Gelet op de bedrijfsuitkomsten van de L.E.I.-bedrijven in dit deel van Drenthe, ligt deze grens hoogstwaarschijnlijk voor veel bedrijven aan de lage kant. (zie hoofdstuk III, § 6). Verder zijn niet meegerekend de bedrijfshoofden die een meewerkende zoon en derhalve een potentiële opvolger hebben, omdat is aangenomen dat zij niet bereid zullen zijn het bedrijf aan de S.B.L. over te dragen.

De 28 grondgebruikers, onder wie 24 landbouwers, die uiteindelijk als gegadigden voor de beëindigingsregeling kunnen worden aangemerkt, hadden gezamenlijk bijna 200 ha cultuurgrond in gebruik; dat is 4% van de totale oppervlakte in gebruik bij alle in het ruilverkavelingsgebied wonende grondgebruikers. Opgemerkt kan nog worden dat deze oppervlakte ongeveer de helft bedraagt van de oppervlakte die in de periode 1960 - 1965 vrijkwam door opheffing en uitcenvallen van bedrijven.

§ 5. Vergroting, verplaatsing en verkoop (bijlagen 58 t/m 63)

Het percentage landbouwers dat bij de enquête opgaf voor (verdere) bedrijfsvergroting in aanmerking te willen komen, bedroeg 59 en was iets hoger dan het percentage boeren (54) dat zijn bedrijf in de periode 1960 - 1965 per saldo heeft vergroot. De belangstelling voor bedrijfsvergroting is in het onderhavige gebied dus nog geenzins verflauwd.

In de grootteklassen boven 15 ha willen vooral die boeren hun bedrijf vergroten die dit ook reeds in de afgelopen 5 jaar

hebben gedaan, terwijl onder de bedrijfshoofden van bedrijven kleiner dan 15 ha verhoudingsgewijs meer "nieuwe" gegadigden voorkomen. Dit heeft tot gevolg dat de animo voor bedrijfsvergroting in de grootteklassen van 10 - 15 ha relatief slecht is toegenomen en op de bedrijven boven 25 ha is verminderd.

Tabel 23

BEDRIJFSVERGROTING

	Aantal bedrijven	Aantal landbouwers dat het bedrijf				
		in de periode 1960-1965 per saldo heeft vergroot	in de toekomst (verder) wil vergr			
			to- taal	en wier bedrijf in de periode 1960-1965		
			>	=	<	
Landbouwers (A+B)						
1 - 5 ha	3	-	1	-	1	-
5 - 10 ha	63	25	25	9	10	6
10 - 15 ha	87	38	54	27	19	8
15 - 20 ha	62	41	44	33	8	3
20 - 25 ha	42	31	31	22	6	3
≥ 25 ha	24	18	11	9	1	1
<hr/>						
Anloo	27	14	12	12	7	3
Anderen	45	29	29	21	4	4
Westeren	39	18	21	12	6	3
Wannen	70	39	36	22	10	4
Wext	79	45	46	29	12	5
Wextersandvoort	21	8	12	4	6	2
<hr/>						
L.v.k. Anloo	281	153	166	100	45	21
L.v.k. Rolde	264	110	154	79	36	19

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

De antwoorden op de vraag tot welke bedrijfsgrootte de boeren bij voorkeur hun bedrijf zouden willen vergroten hangen nauw samen met de huidige oppervlakte. Zo bleek b.v. van de boeren uit de grootteklasse van 10-15 ha 70% niet verder te willen gaan dan tot 25 ha. Van de landbouwers van 15-20 ha gaf 80% de voorkeur aan een bedrijf van maximaal 30 ha. Van de gegadigden voor bedrijfsvergroting waren er 60 (37%) 50 jaar of ouder, van wie er 47 een opvolger hadden.

Ook voor verplaatsing van het bedrijf, al dan niet gepaard gaande met bedrijfsvergroting, bestaat nogal belangstelling. De belangstelling hiervoor is bij de kleinere boeren echter geringer dan bij de grotere en verschilt van gebied tot gebied. Van de 101 boeren (= 36% van het totaal aantal) die over verplaatsing nader zouden willen worden ingelicht, geeft 43% de voorkeur aan een ander bedrijf bin-

nen het ruilverkavelingsgebied, 15% aan een bedrijf elders, terwijl 42% geen voorkeur heeft kenbaar gemaakt.

In totaal 64 grondgebruikers, onder wie 51 landbouwers, zijn van plan in de eerstkomende jaren het grondgebruik te beëindigen. Zij hebben gezamenlijk ongeveer 640 ha cultuurgrond in gebruik, (13% van alle grond in het blok) waarvan bijna 4/5 deel wordt gepacht. Vergelijken met de overeenkomstige oppervlakte in het ruilverkavelingsgebied Rolde, die ongeveer 140 ha bedroeg, zijn de kansen op verwezenlijking van bedrijfsvergroting in het ruilverkavelingsgebied Anloo belangrijk gunstiger.

Bedrijfsvergroting in het onderhavige gebied zal wellicht veelal gepaard moeten gaan met uitbreiding en modernisering van de vaak verouderde bedrijfsgebouwen, die bovendien meestal in dorpskernen zijn gelegen. Uitbreiding en modernisering ter plaatse kan echter afstuiten op ruimtegebrek en op de gemeentelijke bouwvoorschriften. Het is daarom gewenst dat een aantal bedrijven wordt verplaatst naar domeingronden of naar het open veld in het ruilverkavelingsgebied. Een aantal oude bedrijfsgebouwen zou dan aan de landbouw kunnen worden onttrokken, terwijl tevens de kaveltoedeling zou worden vergemakkelijkt.

SAMENVATTING

Voor de ruilverkavelingsgebieden - in - voorbereiding Anloo en Rolde die aan elkaar grenzen zijn gegevens bekend die betrekking hebben op dezelfde peiljaren. Van deze omstandigheid is gebruik gemaakt om bij de beschrijving van de behandelde aspecten op diverse punten een vergelijking te trekken tussen beide gebieden. De gevolgde werkwijze bracht echter mee dat de geconstateerde overeenkomsten en verschillen verspreid over de diverse hoofdstukken voorkomen, waardoor het inzicht wordt bemoeilijkt. Om dit bezwaar ten dele te ondervangen, zijn de belangrijkste verschillen tussen beide gebieden hieronder puntsgewijze bijeengebracht.

a. Algemeen

1. De bevolking van Anloo is in de periode 1947-1960 met 4% gedaald, de bevolking van Rolde is in de overeenkomstige periode gestegen met 17%.
2. Het aandeel van de mannelijke agrarische beroepsbevolking in de totale mannelijke beroepsbevolking bedroeg in 1960 voor Anloo 50% en voor Rolde 55%.
3. Van de mannelijke beroepsbevolking was in 1960 voor Anloo 24% buiten de gemeente werkzaam, voor Rolde was dit 19%.

b. De agrarische structuur

1. Zowel in 1960 als in 1965 waren de landbouwbedrijven in Anloo gemiddeld kleiner dan in Rolde. In laatstgenoemd jaar bedroeg de gemiddelde oppervlakte in Anloo 15,7 ha en in Rolde 17,7 ha.
2. De afnemering van het aantal C-geregistreerden was in de periode 1960-1965 in Anloo (40%) belangrijk groter dan in Rolde (15%).
3. Van de overgedragen landbouwbedrijven gingen er in de periode 1960-1965 in Anloo verhoudingsgewijs minder (7%) in vreemde handen over dan in Rolde (28%).
4. In Anloo waren verhoudingsgewijs meer bedrijven (70%) bij grondverkeer betrokken dan in Rolde (55%). De oppervlakte waarmee de bedrijven werden vergroot of verkleind was in Anloo echter gemiddeld kleiner dan in Rolde. In Anloo werd van 80% van de oppervlakte waarmee de bedrijven werden verkleind vrijwillig afstand gedaan, in Rolde daarentegen van niet meer dan 50%.
5. In Anloo komen binnen 15 à 20 jaar verhoudingsgewijs meer bedrijven (57%) beschikbaar voor overneming of opheffing dan in Rolde (49%). Bovendien hadden in 1965 in Anloo minder van deze bedrijven, nl. minimaal 35% en maximaal 49%, een opvolger dan in Rolde. Voor laatstgenoemd ruilverkavelingsgebied bedroeg dit percentage minimaal 25 en maximaal 33.
6. In Anloo zijn volgens de enquêtegegevens alle boeren van 50 jaar en ouder zonder opvolger (51) bereid hun bedrijf in de eerstkomende jaren te beëindigen tegenover 1/3 deel van de overeenkomstige boeren in Rolde (11). In Anloo was het percentage boeren van 50 jaar en ouder 53 (161) en in Rolde 49 (132). Ook is het aantal potentiële O.- en S.-fondskandidaten

onder de boeren in Anloo belangrijk groter. De 64 grondgebruikers in Anloo die de grond willen afstoten hadden in 1965 te zamen ongeveer 640 ha in gebruik. De overeenkomstige 22 grondgebruikers in Rolde ongeveer 140 ha.

c. De bedrijven

7. De rundveehouderij is in Anloo in iets sterkere mate gericht op de melkveehouderij dan in Rolde. In Anloo bedroeg in 1965 het gemiddeld aantal melkkoeien per 100 ha grasland nl. 120 tegenover 115 in Rolde. In laatstgenoemd gebied werd echter wat meer jongvee aangehouden.
8. In Anloo werd verhoudingsgewijs op minder landbouwbedrijven ($\frac{1}{3}$ deel) aan varkenshouderij gedaan dan in Rolde (bijna de helft). Overigens was in geen van beide gebieden op de meest bedrijven met varkens de varkenshouderij een belangrijk bedrijfs onderdeel.
9. Zowel in 1960 als in 1965 was de gemiddelde oppervlakte cultuurgrond per mannelijke arbeidskracht in Anloo geringer dan in Rolde. Voor 1965 bedroeg deze oppervlakte respectievelijk 10,2 en 11,4 ha.

VRAGENLIJST TEN BEHOEVE VAN DE RUILVERKAVELING

Naam:	Geboortejaar: .....
Adres:	Registratieno.: .....
Gemeente:	
1. Welk landbouwonderwijs hebt U ontvangen? (aankruisen wat van toepassing is).	- geen - algemene landbouw cursus - lagere landbouwschool - middelbare landbouwschool - hogere landbouwschool
2. Van welke standsorganisatie bent U lid? (Aankruisen wat van toepassing is).	- A.B.T.B. - C.B.T.B. - D.L.G. - geen
3. Wie werkten van mei 1964 tot mei 1965 op het bedrijf?	
	Niet invullen vak
Bedrijfshoofd	ja/nee
Zoon leeftijd _____ jaar	ja/nee
Zoon leeftijd _____ jaar	ja/nee
Mannelijk inwonend familielid leeftijd _____ jaar	ja/nee
Mannelijk inwonend familielid leeftijd _____ jaar	ja/nee
Vast vreemd personeel (mannen) leeftijd _____ jaar	ja/nee
Los vreemd personeel (mannen)	ja/nee
Echtgenote	ja/nee
Dochter(s)	ja/nee
4. Is de oppervlakte van Uw bedrijf de laatste vijf jaar (sinds 1960) vergroot: door	
	verkleind: door
koop _____ ha	verkoop _____ ha
pacht _____ ha	verpachting _____ ha
verpacht land weer in eigen gebruik genomen _____ ha	onteigening _____ ha
_____ ha	opzeggen van pacht _____ ha
_____ ha	_____ ha
5. Hebt U de afgelopen 5 jaar (sinds 1960) grond in eigendom gekregen die U daarvoor in pacht had? Zo ja, welke oppervlakte?	
	ja/nee _____ ha
6. In ruilverkavelingsverband bestaat gelegenheid om enkele bedrijven te vergroten. Zoudt U voor vergroting in aanmerking willen komen?	
	nee/ja tot een bedrijfs-grootte van _____ ha
7. In ruilverkavelingsverband worden soms ook bedrijven binnen het blok verplaatst. Zoudt U hierover nader willen worden ingelicht?	
	ja/nee
8. Onder bepaalde voorwaarden bestaat de mogelijkheid een bedrijf te aanvaarden in de IJsselmeerpolders of op domeingronden. Zoudt U hierover nader willen worden ingelicht?	
	ja/nee
Alleen invullen door bedrijfshoofden geboren in 1915 of eerder:	
9. a. Wie zal vermoedelijk op Uw bedrijf opvolgen? (Doorstrepen wat niet van toepassing is).	
	zoon/schoonzoon/neef/_____
b. Wilt U van de aangewezen opvolger(s) hiernaast opgeven de leeftijd, het huidige beroep en het genoten landbouwonderwijs?	
	leeftijd _____ jaar beroep _____ onderwijs _____

<p>10. Denkt U er aan in de eerstkomende paar jaar Uw bedrijf te beëindigen? Zo ja, wat wilt U dan met Uw eigendom doen?</p>	<p>ja/nee verkoopen/verpachten/</p>
<p>11. Zijn Uw bedrijfsgebouwen eigendom of gepacht?</p>	<p>eigendom/pacht</p>
<p>12. Welke oppervlakte cultuurgrond van Uw bedrijf is eigendom of pacht? (Zelfde oppervlakte invullen als op het formulier van de landbouwtelling).</p>	<p>_____ ha eigendom _____ ha pacht</p>
<p>13. Indien U pachtland hebt welke oppervlakte pacht U dan van?</p>	<p>ouders _____ ha schoonouders _____ ha landbouwers _____ ha, aantal verpachters _____ andere particulieren _____ ha, aantal verpachters _____ instellingen _____ ha, aantal verpachters _____ _____ ha, aantal verpachters _____</p>
<p>14. Hebt U in het blok grond die U verpacht? Zo ja, welke oppervlakte?</p>	<p>ja/nee _____ ha met gebouwen _____ ha los land</p>

FODDERGEERUIK

	Oppervlakte	
	in ha	in %
Cultuurgrond	5.575	85,0
Bos- en woeste grond	640	9,8
Megen en waterlopen	200	3,1
Dorpsbebouwing	140	2,1
	6.555	100,0

Bron: C.D. Urgentieonderzoek ruilverkaveling "Anloo".

BEVOLKING SINDS 1910

	Aantal inwoners gemeente Anloo	Indexcijfers (1947 = 100)		
		gemeente Anloo	Drenthe	Nederland
1910	4499	75	65	62
1920	5005	83	77	72
1930	5198	87	82	83
1940	5491	91	92	93
1947	6013	100	100	100
1950	6074	101	104	106
1955	5940	98	110	112
1960	5814	96	115	119
1961	5758	95	116	121
1962	5761	95	118	123
1963	5805	96	120	125
1964	5841	97	122	126
1965	5801	96	125	128

Bron: C.B.S.

GEBOORTEN- EN VESTIGINGSOVERSCHOTTEN

	Gemeente Anloo	
	Geboorten- overschot	vestigings- overschot
1911 - 1915	427	- 166
1916 - 1920	352	- 107
1921 - 1925	421	- 261
1926 - 1930	390	- 357
1931 - 1935	402	- 278
1936 - 1940	281	- 112
1941 - 1945	346	97
1946 - 1950	452	- 312
1951 - 1955	353	- 447
1956 - 1960	291	- 473
1961	68	- 65
1962	57	- 13
1963	59	- 23

1) Levend geboren minus overleden.

2) Vestigingen minus vertrek.

Bron: C.B.S.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING

	Gemeente Anloo	Index- cijfers (1947 = 100)
Mannelijke beroepsbevolking (a)	2013	100
	1956	95
	1960	91
Dagforenzen	161	100
	1960	191
Overige forenzen	47	100
	1960	279
Agrariërs	1289	100
	1956	84
	1960	72
Agrariërs in % van a.	64	
	1956	57
	1960	51
Dagforenzen in % van a.	8	
	1960	17

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.

Algemene woningtelling 1956.

Algemene volkstelling 1960.

MANNELIJKE BEROEPSBEVOLKING NAAR BEDRIJFSTAK

	1947		1960	
	aantal	procenten	aantal	procenten
Gemeente Anloo:				
Landbouw	1239	64	928	50
industrie en ambacht	274	14	307	17
bouwnijverheid	105	5	245	13
openbare nutsbedrijven	3	0	14	1
handel, bank enz.	138	7	120	7
vervoer	77	4	55	3
dienstverlening	106	5	154 ¹⁾	8
onbekend	21	1	14	1
alle beroepen	2013	100	1837	100

1) Inclusief 35 personen in militaire dienst voor de eerste oefening.

Bronnen: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.

Algemene volkstelling 1960.

WOONFORENZEN

	Aantal woonforenzen 1)				in overige bedrijfstak- ken
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouw- nijverheid	
Wonend in Anloo, werkend in 2):					
Gieten	31	12	10	7	2
Vries	34	2	26	2	4
Zuidlaren	73	9	28	22	14
Hoogezand-Sappemeer	19	3	9	5	2
Wildervank	25	2	13	2	8
Assen	51	1	21	12	17
Groningen	29	-	6	12	11
Veendam	19	1	13	2	3
Totaal aangrenzende gemeenten	185	29	87	39	30
Alle woonforenzen	308	31	137	75	65

1) Dagelijks naar de woongemeente reizende mannen.

2) Gemeenten met minstens 10 forenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.F.S. Algemene volkstelling 1960.

WOONFORENZEN NAAR REISTIJD EN VERVOERMIDDEL

Percentage woonforenzen 1) (mannen + vrouwen) in de gemeente Anloo		dat reist per	
met een reistijd van	1960	1947	1960
< 15 minuten	5	1	0
15 - 30 minuten	26	13	21
30 - 45 minuten	38	1	4
45 - 60 minuten	14	1	3
60 - 90 minuten	15	-	11
90 - 120 minuten	2	82	61
onbekend	0	-	0
Aantal		161	446
		geen vervoermiddel	
		2	-
		Aantal	
		161	446

1) Dagelijks naar de werkgemeenten reizenden.

Bron: C.B.S. Volks- en beroepstelling 1947.

Algemene volkstelling 1960.

WERKFORENZEN

	Aantal werkforenzen 1)				in overige bedrijfs- takken
	totaal	in de landbouw	in de nijverheid	in de bouw- nijverheid	
Werkend in Anloo, wonend in 2):					
Gieten	12	1	4	2	5
Zuidlaren	11	4	4	-	3
Totaal aangrenzende gemeenten	33	11	10	2	10
Alle werkforenzen	55	15	13	11	16

1) Dagelijks naar de werkgemeente reizende mannen.

2) Gemeente met minstens 10 forenzen zijn met name genoemd.

Bron: C.B.S. Algemene volkstelling 1960.

DE BEDRIJVEN ≥ 1 HA EN DE CULTUURGROND

	Aantal bedrijven						Percentage bedr. in de grootteklasse						Oppervlakte cultuur- grond		Gemiddelde bedrijfs- grootte in ha		Indexcijfers (1947 = 100)		
	to- taal		in de grootteklasse		in de grootteklasse		in de grootteklasse		in de grootteklasse		in de grootteklasse		in ha		in ha		aantal bedrijven	oppervlakte cultuur- grond	gemiddelde bedrijfs- grootte
	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥20 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥20 ha	1-5 ha	5-10 ha	10-20 ha	≥20 ha	in ha	in ha					
1910	541	211	152	128	50	39	28	24	9	4691	8,7	87	65	75					
1921	581	201	192	140	48	35	33	24	8	5251	9,0	93	72	77					
1930	556	175	149	157	75	31	27	28	14	5909	10,6	90	81	91					
Arloo 1947	621	160	157	201	103	26	25	32	17	7278	11,7	100	100	100					
1950	610	141	177	205	87	23	29	34	14	7037	11,5	98	97	99					
1955	596	131	182	189	94	22	31	31	16	7083	11,9	96	97	102					
1959	565	103	136	232	94	18	24	41	17	7132	12,6	90	98	108					
1910	1964	899	474	411	180	46	24	21	9	15932	8,1	91	64	70					
1921	2068	823	564	481	200	40	27	23	10	18213	8,8	95	73	77					
1930	2097	742	528	566	261	36	25	27	12	20819	9,9	97	83	86					
Eendrug 1947	2164	611	500	702	351	28	23	33	16	24967	11,5	100	100	100					
1950	2149	532	573	741	303	25	27	34	14	24606	11,4	99	98	99					
1955	2071	458	570	737	306	22	28	36	14	25149	12,1	95	101	105					
1959	1928	380	392	840	316	20	20	44	16	24514	12,7	89	98	111					

Bronnen: Directie van de landbouw (1910 - 1930).

C.B.S. (1947 - 1959).

GEREGISTREERDE TELPLICHTIGEN

	Aantal geregistreeerde telplichtigen										totaal	
	in de beroepsgroep											
	A		B		C		D		Speciaal		1960	1965
	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965		
Zonder cultuurgrond	-	-	-	-	6	2	3	2	-	-	9	4
< 1 ha	-	-	-	-	18	6	7	3	-	-	25	9
1 - 2 ha	-	-	-	-	15	9	10	8	1	1	26	18
2 - 3 ha	-	-	-	-	5	6	8	5	1	1	14	12
3 - 4 ha	2	1	1	-	4	3	6	8	2	-	14	12
4 - 5 ha	12	3	2	2	4	2	2	1	-	1	20	9
5 - 6 ha	15	3	2	1	4	2	-	4	-	-	21	10
6 - 7 ha	9	6	-	1	-	3	-	1	-	-	9	11
7 - 8 ha	23	12	3	2	1	-	-	1	-	-	27	15
8 - 9 ha	36	22	1	1	-	-	-	-	-	-	37	23
9 - 10 ha	24	18	1	3	-	-	-	-	-	-	25	21
10 - 11 ha	22	17	3	2	-	1	-	-	-	-	25	20
11 - 12 ha	23	15	2	1	-	-	-	-	-	-	25	16
12 - 13 ha	23	14	-	-	-	-	-	-	-	-	23	14
13 - 14 ha	23	21	1	-	-	-	-	-	-	-	24	21
14 - 15 ha	10	23	-	1	-	-	-	-	-	-	10	24
15 - 16 ha	18	11	-	-	-	-	-	-	-	-	18	11
16 - 17 ha	10	16	1	1	-	-	-	-	-	-	11	17
17 - 18 ha	12	13	-	-	-	-	-	-	-	-	12	13
18 - 19 ha	15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15
19 - 20 ha	3	7	-	1	-	-	-	-	-	-	3	8
20 - 21 ha	12	9	-	1	-	-	-	-	-	-	12	10
21 - 22 ha	4	9	1	-	1	-	-	-	-	-	6	9
22 - 23 ha	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10
23 - 24 ha	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6
24 - 25 ha	3	7	-	-	-	-	-	-	-	-	3	7
25 - 26 ha	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
26 - 27 ha	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5	2
27 - 28 ha	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
28 - 29 ha	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
29 - 30 ha	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
30 - 31 ha	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
33 - 34 ha	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
34 - 35 ha	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
35 - 36 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
36 - 37 ha	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
39 - 40 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
40 - 41 ha	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
42 - 43 ha	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
43 - 44 ha	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
45 - 46 ha	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
48 - 49 ha	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
51 - 52 ha	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
53 - 54 ha	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
66 - 67 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
69 - 70 ha	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Alle geregistreeerden	336	284	19	18	58	35	36	33	4	3	453	373

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

GEREGISTREERDEN NAAR GROOTTEKLASSE EN BEROEPSGROEP

	Aantal geregistreerden											
	totaal		in de beroepsgroep								Speciaal	
			A		B		C		D			
	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965
Zonder cultuurgrond	9	4	-	-	-	-	6	2	3	2	-	-
< 1 ha	25	9	-	-	-	-	18	6	7	3	-	-
1 - 5 ha	75	51	14	4	3	2	28	20	26	22	4	3
5 - 10 ha	119	80	107	61	7	8	5	5	-	6	-	-
10 - 15 ha	107	95	101	90	6	4	-	1	-	-	-	-
15 - 20 ha	59	64	58	52	1	2	-	-	-	-	-	-
20 - 25 ha	37	42	35	41	1	1	1	1	-	-	-	-
≥ 25 ha	22	27	21	26	1	1	-	1	-	-	-	-
Alle geregistreerden	453	373	336	284	19	18	58	35	36	33	4	3

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

NEVENBEROEPEN VAN DE B.- EN HOOFDBEROEPEN VAN DE C.- GERECHTSTREEDEN

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep										
	B		C								
	1960	1965	totaal		zonder cult. grond		< 1 ha		≥ 1 ha		
		1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965
Melkrijder	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Landarbeider	2	1	14	5	2	-	-	6	2	6	3
Bosarbeider, jachtopziener	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3	-
Grondwerker, gemeente-rijksarb., los arb.	2	1	8	3	-	1	2	2	-	6	2
Loonwerker	-	1	4	4	-	-	2	-	-	2	4
Overige landbouwverwante beroepen	3	3	8	4	1	-	2	-	-	5	4
Verzorgende beroepen	4	4	6	5	1	1	-	1	1	5	3
Fabrieksarbeider	-	-	1	2	-	-	1	1	1	-	1
Handel- en verkeer	4	4	8	4	2	-	2	-	-	4	4
Bouwvakarbeider - wegenarbeider	-	-	4	4	-	-	2	2	2	2	2
Overige beroepen	2	3	2	2	-	-	1	-	-	1	2
Alle beroepen	19	18	58	35	6	2	18	6	34	27	

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

GEREGISTREERDEN IN GROEP D

Vorig beroep	totaal		Aantal D-geregistreerden					
			Zonder		< 1 ha		≥ 1 ha	
	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965
Landbouwer	30	28	2	2	5	1	23	25
Landerbeider	2	2	-	-	1	-	1	2
Bosarbeider	-	1	-	-	-	1	-	-
Veehandelaar	-	1	-	-	-	-	-	1
Commissionair	-	1	-	-	-	1	-	-
Wagenmaker	1	-	-	-	1	-	-	-
Tuinder	1	-	1	-	-	-	-	-
Caféhouder	1	-	-	-	-	-	1	-
Vrachtrijder	1	-	-	-	-	-	1	-
Alle beroepen	36	33	3	2	7	3	26	28

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

SPECIALE BEDRIJVEN

	Aantal geregistreerden			
	totaal			
	1960	1965	1960	1965
Varkensfokker/mester	-	1	-	1
Zuivelfabriek Anloo	1	1	1	1
Staatsbosbeheer	1	1	1	1
Fruitteler/loonwerker	1	-	1	-
Pluimveehouder/varkensmester	1	-	1	-
Alle beroepen	4	3	4	3

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

WIJZIGINGEN IN HET AANTAL GEREGISTREERDEN (1960 - 1965)

	Aantal geregistreerden						totaal
	in de beroepsgroep						
	A	B	C	D	Speciaal		
Geregistreerd in 1960	336	19	58	36	4		453
Sinds 1960 uit de registratie verdwenen	-	37	3	30	26	-	96
	299	16	28	10	4		357
Overgegaan naar een andere beroepsgroep :							
naar groep A	.	-	3	-	-		
naar groep B	3	.	2	-	-		
naar groep C	5	3	.	-	2		
naar groep D	13	-	3	.	-		
naar groep Speciaal	1	-	-	-	.		
waardoor er de beroepsgroep verlieten	-	22	3	8	-	2	
waardoor er tot de beroepsgroep toetraden +	3	5	10	16	1		
	280	18	30	26	3		357
Sinds 1960 in de registratie opgenomen	+	4	-	5	7	-	16
Geregistreerd in 1965	-	284	18	35	33	3	373

Bron: Landbouwtellingformulieren.

VERDWENEN GEREГИSTRERDEN (1960 - 1965)

	Aantal geregistreerden in de beroepsgroep				totaal
	A	B	C	D	
Aantal verdwenen geregistreerden: totaal	37	3	30	26	96
Grootteklasse:					
zonder cultuurgrond	-	-	5	2	7
< 1 ha	-	-	13	7	20
1 - 5 ha	6	1	11	17	35
5 - 10 ha	24	1	1	-	26
10 - 15 ha	6	-	-	-	6
20 - 25 ha	1	1	-	-	2
Reden van verdwijnen:					
opheffing veehouderij, niet meer telplichtig	-	-	17	9	26
ouderdom	12	-	1	12	25
overlijden	4	-	-	2	6
O. en S.	6	-	-	-	6
ziekte, invaliditeit	3	1	-	-	4
verhuisd	-	-	3	1	4
grond los gelaten	-	-	5	2	7
grond verkocht	1	-	1	-	2
beroepsverandering	9	2	2	-	13
opgenomen in firma	-	-	1	-	1
bedrijfsverandering buiten blok	2	-	-	-	2
Oppervlakte betrokken cultuurgrond	293,21	30,41	38,69	38,68	400,99
toegevoegd aan reeds bestaande bedrijven	284,31	26,81	38,69	38,68	388,49
voor, niet agrarische bestemming	8,90	3,60	-	-	12,50

NIEUW-GEREGISTREERDEN (1960 - 1965)

	Aantal geregistreerden						
	in de beroepsgroep				totaal		
	A	B	C	D			
Aantal nieuw-geregistreerden: totaal	4	5	7	16			
Grootteklasse:							
zonder cultuurgrond	-	2	-	2			
< 1 ha	-	1	1	2			
1 - 5 ha	-	1	5	6			
5 - 10 ha	1	1	1	3			
10 - 15 ha	1	-	-	1			
15 - 20 ha	1	-	-	1			
20 - 25 ha	1	-	-	1			
Reden van registratie:							
afgesplitst van ouderlijk bedrijf	3	-	-	3			
afgesplitst van vroeger eigen bedrijf	-	-	4	4			
afgesplitst van firma	1	-	-	1			
land gepacht of gekocht	-	2	1	3			
voor het houden van vee	-	3	2	5			

Bron: Landbouwtellingformulieren.

OVERDRACHTEN IN DE PERIODE 1960 - 1965

	Aantal geregistreerden					totaal
	in de beroepsgroep					
	A	B	C	D		
Aantal overdrachten: totaal	41	2	1	1	1	45
Grootteklasse 1965:						
1 - 5 ha	1	-	-	1	-	2
5 - 10 ha	4	1	1	-	-	6
10 - 15 ha	18	1	-	-	-	19
15 - 20 ha	8	-	-	-	-	8
20 - 25 ha	8	-	-	-	-	8
≥ 25 ha	2	-	-	-	-	2
De overname vond plaats door:						
weduwe, na overlijden vorig bedrijfshoofd	1	-	-	-	-	1
zoon van vader	24	2	-	1	-	27
zoon van moeder	6	-	1	-	-	7
schoonzoon van schoonvader	4	-	-	-	-	4
fam.lid van overige fam.leden	3	-	-	-	-	3
vreemde van vreemde	3	-	-	-	-	3
Reden van overdracht door het vorig bedrijfshoofd:						
ouderdom, gaan rusten	23	1	-	-	-	24
overlijden	8	-	1	1	-	10
vorming maatschap	6	1	-	-	-	7
opheffing maatschap	1	-	-	-	-	1
bedrijfswisseling	1	-	-	-	-	1
beroepsverandering	2	-	-	-	-	2

Bron: Landbouwtellingformulieren.

OMVANG VAN HET GRONDVERKEER (1960 - 1965)

	Aantal geëncquëteerde bedrijven					per saldo verkleind zijn
	totaal	alleen vergroot zijn	per saldo vergroot zijn	alleen verkleind zijn	per saldo verkleind zijn	
Landbouwers:						
1 - 5 ha	3	-	-	1	-	
5 - 10 ha	63	21	6 1)	10	3	
10 - 15 ha	87	32	6	11	6	
15 - 20 ha	62	32	10 2)	7	2	
20 - 25 ha	42	25	6	3	1	
≥ 25 ha	24	12	6	1	3	
alle landbouwers	281	122	34	33	15	
Arloo	27	11	3	4	1	
Anderen	45	23	6	5	4	
Gasteren	39	16	4 1)	4	3	
Annen	70	29	10	9	2	
Best	79	37	9 2)	8	4	
Exterzandvoort	21	6	2	3	1	
Overige geregistreerden						
groep C: zonder cult.gr.	1	-	-	1	-	
< 1 ha	2	-	-	2	-	
≥ 1 ha	18	4	-	7	2	
totaal	21	4	-	10	2	
groep D: zonder cult.gr.	1	-	-	1	-	
< 1 ha	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	19	2	1 2)	11	-	
totaal	20	2	1	12	-	
Alle geregistreerden	322	128	35	55	17	

1) 2 bedrijven, die wijzigingen in de cultuurgrond hebben ondergaan, maar per saldo gelijk gebleven zijn.
 2) 1 bedrijf, dat wijziging in de cultuurgrond heeft ondergaan, maar per saldo gelijk gebleven is.

Bron: L.E.I.-enquëte 1965.

OMVANG VAN HET GRONDVERKEER (1960 - 1965)

	Grondverkeer in ha															
	vergrotingen door							verkleiningen door								
	oppervlakte cultuurgrond (enquête)	koop	pacht	erven	verpacht land weer in eigen gebruik	ruiling	door r.v.k.	totaal	verpacht	verkoop	ont-eigening	vrij-willing	onvrij-willing	ruiling	boedel-scheiding	totaal
Landbouwers:																
1 - 5 ha	14	-	-	-	-	-	-	-	2,90	-	-	-	-	-	-	2,90
5 - 10 ha	541	8,61	29,15	-	2,00	-	-	39,76	-	4,92	1,00	7,80	8,30	-	-	22,02
10 - 15 ha	1109	57,14	60,90	7,78	1,00	-	-	126,82	12,50	4,98	0,73	26,40	13,27	-	3,50	61,38
15 - 20 ha	1091	42,33	102,52	-	9,34	-	-	154,19	4,75	1,40	3,17	7,26	0,80	1,30	-	18,68
20 - 25 ha	945	51,99	104,28	2,80	2,64	1,85	-	163,56	-	3,23	7,50	5,59	2,62	-	-	18,94
≥ 25 ha	841	34,60	42,34	-	19,67	-	1,50	98,11	36,50	3,54	0,24	9,43	-	1,00	-	50,71
alle landbouwers	4541	194,67	339,19	10,58	34,65	1,85	1,50	582,44	56,65	18,07	12,64	56,48	24,99	2,30	3,50	174,63
Anloo	438	10,07	34,95	-	3,20	-	-	48,22	-	7,60	0,30	2,01	0,64	-	-	10,55
Anderen	781	47,61	41,15	-	12,74	1,85	1,50	104,85	31,90	0,70	1,27	21,65	3,90	-	-	59,42
Gasteren	641	20,31	34,80	1,69	11,20	-	-	68,00	2,00	3,05	0,24	9,10	0,85	-	3,50	18,74
Annen	1190	75,26	56,96	6,09	1,15	-	-	139,46	22,75	3,87	5,07	5,90	4,64	-	-	42,23
Eoxt	1231	34,63	149,05	-	6,36	-	-	190,04	-	2,85	5,76	14,32	12,59	2,30	-	37,82
Exterzandvoort	260	6,79	22,28	2,80	-	-	-	31,87	-	-	-	3,50	2,37	-	-	5,87
Overige geregistreerden																
groep C: zonder cult.gr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,50	-	-	-	7,50
< 1 ha	2	-	-	-	-	-	-	-	0,90	0,37	-	1,05	-	-	-	2,32
≥ 1 ha	126	10,71	29,35	-	0,60	-	-	40,66	2,95	10,50	-	16,31	6,50	-	-	36,26
totaal	128	10,71	29,35	-	0,60	-	-	40,66	3,85	10,87	-	24,86	6,50	-	-	46,08
groep D: zonder cult.gr.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,70	-	-	2,40	-	-	3,10
< 1 ha	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	76	0,65	0,37	-	1,17	-	-	2,19	34,95	6,17	-	8,61	-	-	7,30	57,03
totaal	76	0,65	0,37	-	1,17	-	-	2,19	34,95	6,87	-	8,61	2,40	-	7,30	60,13
Alle geregistreerden	4745	206,03	368,91	10,58	36,42	1,85	1,50	625,29	95,45	35,81	12,64	89,95	33,89	2,30	10,80	280,84

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

VERGROTINGS EN VERKLEININGEN

	met enquête- gegevens	Aantal bedrijven														totaal									
		per saldo vergroot							per saldo verkleind																
		$\frac{1}{2}$ ha	1-1 $\frac{1}{2}$ ha	1 $\frac{1}{2}$ -2 ha	2-2 $\frac{1}{2}$ ha	2 $\frac{1}{2}$ -3 ha	3-4 ha	4-5 ha	5-7 ha	7-10 ha	$\geq$ 10 ha	$\frac{1}{2}$ ha	1-1 ha	1-1 $\frac{1}{2}$ ha	1 $\frac{1}{2}$ -2 ha		2-2 $\frac{1}{2}$ ha	2 $\frac{1}{2}$ -3 ha	3-4 ha	4-5 ha	5-7 ha	7-10 ha	$\geq$ 10 ha	totaal	
Landbouwers:																									
1 - 5 ha	3	1	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	
5 - 10 ha	63	3	10	4	7	8	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
10 - 15 ha	87	3	6	4	7	8	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
15 - 20 ha	62	3	5	3	3	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
20 - 25 ha	42	1	2	3	3	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
$\geq$ 25 ha	24	1	1	1	2	2	1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	
alle landbouwers	281	10	24	14	22	8	10	22	13	13	9	8	15	3	12	8	3	7	5	4	3	3	2	1	48
Anloo	27	2	1	2	3	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	6
Anderen	45	2	3	2	4	2	3	6	4	3	3	3	4	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	9
Gasteren	39	3	1	2	2	1	2	2	2	4	2	1	18	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	7
Annen	70	3	10	6	5	5	2	6	2	2	3	2	39	5	5	1	2	2	2	2	2	2	2	2	10
Eext	79	1	7	2	6	3	4	7	4	4	5	3	45	1	1	2	1	3	1	1	1	2	1	1	12
Eextorzandvoort	21	1	2	1	2	1	2	2	1	2	1	1	8	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4
Overige geregistreerden																									
groep C: totaal	21	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	4	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	12
groep D: totaal	20	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
groep Speciaal: totaal	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Alle geregistreerden	324	11	26	15	22	8	10	23	13	13	9	9	159	12	11	6	7	6	4	10	5	3	5	3	72

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

VERGROTINGS EN VERKLEININGEN

Aantal bedrijven		Aantal bedrijven, dat in de periode 1960-1965																						
		vergroot										verkleind												
		met enquete-gegevens		met grond-wijzigingen		vergroot		vergroot		vergroot - verkleind heeft		verkleind		verkleind		verkleind		verkleind						
met enquete-gegevens	met grond-wijzigingen	<2 ha	2-1 ha	1-1 1/2 ha	1 1/2-2 ha	2-2 1/2 ha	2 1/2-3 ha	3-4 ha	4-5 ha	5-7 ha	7-10 ha	≥10 ha	<2 ha	2-1 ha	1-1 1/2 ha	1 1/2-2 ha	2-2 1/2 ha	2 1/2-3 ha	3-4 ha	4-5 ha	5-7 ha	7-10 ha	≥10 ha	
Landbouwers:																								
1 - 5 ha	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	63	40	10	5	3	5	1	1	1	-	-	-	-	7	1	2	4	4	1	-	-	-	-	-
10 - 15 ha	87	55	6	5	9	2	5	5	3	2	1	2	4	4	4	5	4	4	1	2	-	-	2	1
15 - 20 ha	62	51	4	5	3	8	2	4	4	4	4	2	7	3	4	2	1	1	-	-	-	-	-	-
20 - 25 ha	42	35	-	1	4	1	3	2	5	3	8	1	4	1	2	4	-	1	1	1	1	-	-	-
≥ 25 ha	24	22	-	1	-	1	2	2	4	2	5	2	2	2	-	2	-	-	2	-	-	1	1	1
alle landbouwers	281	204	12	23	17	22	16	12	12	19	13	10	10	21	10	12	11	10	4	4	3	1	3	2
Anloo	27	19	3	1	2	3	2	1	1	-	-	-	-	4	-	1	1	1	-	-	1	-	-	-
Anderen	45	38	1	5	2	5	3	3	4	3	6	1	1	3	2	2	1	2	-	-	-	-	2	1
Gasteren	39	27	4	2	2	3	2	-	2	2	5	-	1	3	1	-	1	3	1	2	-	-	-	-
Annen	70	50	2	9	6	2	5	-	7	2	3	2	3	7	3	3	1	2	1	2	-	-	1	1
Eext	79	58	2	5	4	7	3	6	5	6	4	5	3	2	3	5	5	2	-	2	2	1	-	-
Eexterzandvoort	21	12	-	1	1	2	1	2	-	-	-	1	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-
Ov. geregistr.:																								
groep C: totaal	21	16	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	2	2	3	1	-
groep D: totaal	20	14	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	-	4	-	-	2	2
groep Spec.: totaal	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Alle geregistr.	324	235	13	27	19	22	16	12	20	13	19	8	11	21	14	15	11	11	4	10	6	4	6	4

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

EIGENDOM EN PACT

	Aantal bedrijven				Oppervlakte cultuurgrond	Percentage cultuurgrond in eigendom	Aantal bedrijven met de gebouwen	
	met cultuurgrond		met de cultuurgrond				in eigendom	in pacht
	100 % eigendom	≥ 50 % eigendom	> 50 % pacht	100 % pacht				
Landbouwers:								
1 - 5 ha	3	2	1	-	14	94	3	-
5 - 10 ha	63	4	23	13	541	42	46	17
10 - 15 ha	87	5	26	35	1109	34	58	29
15 - 20 ha	62	4	19	25	1091	37	43	18
20 - 25 ha	42	2	9	15	945	29	21	21
≥ 25 ha	24	5	8	5	841	54	16	8
alle landbouwers	281	22	86	103	4541	39	187	93
Anloc	27	3	11	5	438	43	17	10
Anderen	45	2	10	19	781	29	27	18
Gasteren	39	4	10	17	641	38	28	10
Annen	70	7	28	24	1190	52	51	19
Eext	79	5	22	30	1231	33	53	26
Eextersandvoort	21	1	5	8	260	33	11	10
Overige geregistreerden								
groep C: zonder cult.gr.	-	-	-	-	-	-	-	1
< 1 ha	2	2	-	-	2	100	2	-
≥ 1 ha	18	2	4	9	126	27	14	4
totaal	20	4	4	9	128	29	16	5
groep D: ≥ 1 ha	181	10	5	2	76	73	16	1
totaal	18	10	5	2	76	73	16	1
groep Speciaal: ≥ 1 ha	2	2	-	-	7	100	2	-
totaal	2	2	-	-	7	100	2	-
Alle geregistreerden	321	38	95	114	4752	39	221	99

1) 1 bedrijf zonder bedrijfsgebouwen.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

GEPACHTE GROND

	Oppervlakte pachtgrond in ha	Percentage grond gepacht van										S.B.L. onveilig	
		ouders	schoonouders	landbouwers		andere particulieren		instellingen		onbekend			
				veilig	onveilig	veilig	onveilig	veilig	onveilig				
Landbouwers:													
1 - 5 ha	0,85	-	-	-	-	-	41	-	-	59	-	-	-
5 - 10 ha	313,52	22	3	4	1	29	2	2	2	2	-	-	-
10 - 15 ha	729,31	25	9	7	2	32	0	1	1	1	0	0	0
15 - 20 ha	687,31	26	13	6	5	25	0	3	2	1	1	-	-
20 - 25 ha	669,10	35	23	4	3	18	1	1	0	1	-	-	-
≥ 25 ha	389,59	28	30	1	3	14	0	-	-	-	-	-	-
alle landbouwers	2789,68	28	15	5	3	24	1	2	1	1	0	0	0
Anloo	250,01	13	27	-	1	47	1	2	1	1	0	-	-
Anderen	557,84	27	16	7	2	10	1	-	-	-	-	-	-
Gasteren	398,09	25	17	7	0	26	3	-	3	-	-	0	0
Annen	575,99	28	13	5	2	29	1	1	2	3	-	-	-
Exxt	829,54	35	10	4	7	22	-	4	0	-	1	-	-
Exterzandvoort	178,21	23	26	4	-	27	4	-	-	-	-	-	-
Overige geregistreerden													
groep C: ≥ 1 ha	91,50	9	-	3	10	17	1	7	1	1	-	-	-
totaal	91,50	9	-	3	10	17	1	7	1	1	-	-	-
Groep D: ≥ 1 ha	20,92	-	-	15	7	24	-	5	0	-	-	-	-
totaal	20,92	-	-	15	7	24	-	5	0	-	-	-	-
Alle geregistreerden	2902,10	27	15	5	3	24	1	2	1	1	0	0	0

GEPACHTE GROND

	Oppervlakte pachtland gepacht van																	
	ouders				schoonouders				landbouwers				andere particulieren		instellingen		S.B.L.	
	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land	aantal pacht-ers	oppervlakte pacht-land
landbouwers:																		
1 - 5 ha	-	0,85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	0,35	1	0,50	-
5 - 10 ha	13	313,52	3	69,51	31	108,72	81	113,72	38	113,72	87	124,57	19	124,57	35	5,23	-	
10 - 15 ha	31	729,31	14	178,31	51	215,79	123	253,30	51	253,30	121	60,33	16	60,33	23	-	-	
15 - 20 ha	20	687,31	12	180,91	36	203,60	85	191,40	35	191,40	80	115,22	18	115,22	33	12,00	-	
20 - 25 ha	16	669,10	12	231,93	21	148,86	37	131,10	20	131,10	39	176,26	36	176,26	88	26,89	1	
≥ 25 ha	6	389,59	6	109,45	12	107,05	22	57,33	8	57,33	8	215,94	50	215,94	129	8,76	-	
alle landb.	86	2789,68	47	770,11	151	784,02	348	747,20	153	747,20	336	54,88	14	54,88	28	-	-	
loc	4	250,01	5	31,61	9	20,00	10	124,57	19	124,57	35	5,23	5	5,23	5	-	-	
nderen	16	557,84	8	151,51	33	254,78	74	60,33	16	60,33	23	-	-	-	-	-	-	
asteren	10	398,09	7	98,14	24	104,98	57	115,22	18	115,22	33	12,00	1	12,00	1	-	-	
nnen	17	575,99	10	160,86	30	135,88	63	176,26	36	176,26	88	26,89	14	26,89	15	1,60	-	
ext	32	829,54	11	286,87	43	232,47	123	215,94	50	215,94	129	8,76	9	8,76	9	-	-	
extorzandvoort	7	178,21	6	41,12	12	35,91	21	54,88	14	54,88	28	-	-	-	-	-	-	
v.geregistr.																		
roep C: ≥ 1 ha	3	91,50	-	8,65	7	59,81	13	22,44	10	22,44	18	0,60	2	0,60	2	-	-	
totaal	3	91,50	-	8,65	7	59,81	13	22,44	10	22,44	18	0,60	2	0,60	2	-	-	
roep D: ≥ 1 ha	-	20,92	-	-	6	14,92	8	5,90	5	5,90	7	0,10	1	0,10	1	-	-	
totaal	-	20,92	-	-	6	14,92	8	5,90	5	5,90	7	0,10	1	0,10	1	-	-	
alle geregistr.	89	2902,10	47	778,76	164	858,75	369	775,54	168	775,54	361	53,58	32	53,58	33	1	1,60	

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

VERPACHTERS

	Aantal pachtende grondgebruikers													
	met verpachters													onbekend
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	14	
totaal														
Landbouwers:														
1 - 5 ha	1													
5 - 10 ha	14	16	11	2	6	4	2	2	1					
10 - 15 ha	12	18	15	10	12	10	4	2			1			
15 - 20 ha	13	11	11	9	4	4	1	2		1		1		
20 - 25 ha	11	14	6	4	1	2	1			1				
≥ 25 ha	7	4	6	1	1									
alle landbouwers	57	64	49	26	24	20	8	6	1	2	1	1	1	
Anloo	5	10	4	4		1								
Anderen	10	13	10	1	4	4	1							
Gasteren	11	5	5	6	4	2	1	1						
Annen	14	19	10	5	7	4	2	1		1				
Eext	15	12	12	8	8	8	3	4	1	1	1	1	1	
Eexterzandvoort	2	5	8	2	1	1	1							
Overige, geregistreerden														
groep C: totaal	17	7	4	2	1	1	1	1						1
groep D: totaal	8	2	4	2										
groep Speciaal: totaal														
Alle geregistreerden	285	66	72	53	27	25	20	9	6	1	2	1	1	1

VERPACHTERS

	Aantal pachtende grondgebruikers 1)													
	totaal	met..... verpachters												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	14	onbekend
Landbouwers:														
1 - 5 ha	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	55	14	14	10	2	6	4	2	2	-	-	1	-	-
10 - 15 ha	81	18	17	14	9	13	7	3	-	-	-	-	-	-
15 - 20 ha	52	12	12	10	7	4	2	2	1	1	1	-	-	-
20 - 25 ha	33	13	11	4	1	1	1	1	-	1	-	-	-	-
≥ 25 ha	15	6	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
alle landbouwers	237	63	59	42	20	24	14	6	4	1	2	1	1	-
Anloo	23	8	8	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Anderen	38	9	14	6	1	5	2	1	-	-	-	-	-	-
Gasteren	31	9	7	6	3	2	2	1	1	-	-	-	-	-
Annen	58	18	13	9	6	6	4	1	-	1	-	-	-	-
Eext	68	15	11	12	6	9	5	3	3	1	1	1	1	-
Eexterzandvoort	19	4	6	5	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Overige, geregistreerden														
groep C: totaal	15	6	4	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	1
groep D: totaal	8	2	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
groep Speciaal: totaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistreerden	260	71	67	45	21	25	14	7	4	1	2	1	1	1

1) Exclusief pacht van ouders resp. schoonouders.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

IN EIGENDOM VERKREGEN PACHTLAND (1960 - 1965)

	Aantal bedrijven	Oppervlakte in eigendom verkregen pachtland
Landbouwers:		
1 - 5 ha	-	-
5 - 10 ha	10	16,01
10 - 15 ha	20	41,37
15 - 20 ha	11	48,18
20 - 25 ha	6	26,43
≥ 25 ha	3	13,38
alle landbouwers	50	145,37
Anloos:		
Anloos	5	15,72
Anderen	3	6,85
Gasteren	11	38,45
Annen	17	61,11
Eext	12	13,65
Exterzandvoort	2	9,59
Overige geregistreerden		
groep C: totaal	7	7,42
groep D: totaal	-	-
groep Speciaal: totaal	-	-
Alle geregistreerden	57	152,79

Bron: I. E. I.-enquête 1965.

VERPACHTE GROND

	Aantal geen- quêteerden dat in het blok grond verpacht	Oppervlakte verpachte grond in ha		
		totaal	met gebouwen	los land
Landbouwers:				
1 - 5 ha	1	19	-	19
5 - 10 ha	7	45	3	42
10 - 15 ha	11	38	12	26
15 - 20 ha	9	76	-	76
20 - 25 ha	8	23	-	23
≥ 25 ha	10	56	35	21
alle landbouwers	46	257	50	207
<hr/>				
Anloo	3	2	-	2
Anderen	13	75	35	40
Gasteren	6	31	-	31
Annen	13	36	14	22
Eext	11	113	1	112
Eextersandvoort	-	-	-	-
<hr/>				
Overige, geregistreerden				
groep C: zonder cult.gr.	1	1	-	1
< 1 ha	1	1	-	1
≥ 1 ha	2	7	-	7
totaal	4	9	-	9
<hr/>				
groep D: ≥ 1 ha	12	69	6	63
totaal	12	69	6	63
<hr/>				
groep Speciaal ≥ 1 ha	1	0	-	0
totaal	1	0	-	0
Alle, geregistreerden	63	335	56	279

Bron: I.E.I.-enquête 1965.

EIGENDOM EN PACHT

	Gemeente Anloo	Hondsrug	Irentbne
Aantal bedrijven (totaal)	616	2115	18760
met cultuurgrond			
100% eigendom	121	412	5495
≥50% eigendom	154	495	3609
>50% pacht	140	590	3202
100% pacht	201	618	6454
Oppervlakte cultuurgrond in ha	7157	24611	188947
waarvan % in eigendom	42	40	43
% in pacht	58	60	57

Bron: C.B.S. 1959.

GEPACHTE GROND

	Oppervlakte pachtgrond in ha	Percentage gepacht							overige	
		van ouders	langer dan 1 jaar		korter dan 1 jaar	in het buitenland wonend	van eigenaren			
			met bedrijfsbouw	zonder bedrijfsbouw			in Nederland	particulieren		agrariërs
Gemeente Anloo	4130	43	50	50	0	-	84	14	1	1
Kondsrug	14863	31	47	53	0	0	76	21	2	1
Drenthe	108285	29	63	37	0	0	65	27	6	2

VERKAVELING

	met gegevens	Aantal bedrijven met kavels																Aantal kavels		Gemiddelde kavelgrootte in ha	
		met kavels																totaal	gemid. per bedrijf		
		1	2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16	17-19	20-24	≥25								
Landbouwers:																					
1 - 5 ha	16	-	1	3	6	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	95	5,9	0,73
5 - 10 ha	111	1	3	14	26	22	19	13	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	899	8,1	1,01
10 - 15 ha	103	2	3	4	11	17	15	19	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1064	10,3	1,19
15 - 20 ha	59	-	-	1	4	6	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	874	14,8	1,14
20 - 25 ha	33	1	1	1	1	-	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	510	15,5	1,35
≥ 25 ha	23	1	-	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	405	17,6	1,85
alle landbouwers	345	5	8	25	48	49	46	39	31	34	34	21	29	10	10	10	10	3847	11,2	1,21	
Anloo	32	-	-	1	3	3	5	2	6	4	4	4	3	1	1	1	1	420	13,1	1,10	
Anderen	44	-	-	-	1	6	3	7	5	7	7	3	8	4	4	4	4	672	15,3	1,01	
Gasteren	43	1	1	1	3	5	8	5	5	4	4	5	4	1	1	1	1	535	12,4	1,18	
Annen	90	1	4	12	11	11	11	8	6	6	6	5	11	4	4	4	4	995	11,1	1,27	
Text	110	2	1	8	23	16	16	16	9	13	13	3	3	-	-	-	-	1057	9,6	1,31	
Eexterzandvoort	26	1	2	3	7	8	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	168	6,5	1,54	
Overige, geregistreerden																					
groep C: < 1 ha	15	7	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	30	2,0	0,38
≥ 1 ha	33	7	7	7	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	117	3,5	0,89
totaal	48	14	11	10	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	147	3,1	0,79	
Groep D: < 1 ha	5	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2,0	1,16
≥ 1 ha	25	8	5	7	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	75	3,0	1,07
totaal	30	12	5	7	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	85	2,8	1,08
groep Speciaal ≥ 1 ha	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2,5	1,48
totaal	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2,5	1,48
Alle geregistreerden	427	33	24	43	60	56	47	39	31	34	34	21	29	10	10	10	10	4089	9,5	1,20	

BEDRIJFSGEBOUWEN

	Aantal bedrijven					met hoofd- bedrijfsge- bouw in eigendom
	totaal	waarvan het hoofdbedrijfsgebouw werd gebouwd		na 1940		
		vóór 1850	1850 - 1914			
Gemeente Anloo	477	44	251	161	21	306
Hondsrug	1620	131	744	592	153	1143
Drenthe	13885	1373	6061	4820	1631	8985

Bron: C.B.S. 1961.

VEESTALLING EN BEDRIJFSVOERING

	met bedrijfs- gebouwen	Aantal bedrijven					dat groen- voer pleegt in te kuilen	met venti- latie in hooitas of hooiberg	met groenvoe- dersilo's
		met melkveestal gebouwd voor 1940		met één of meer ver- plaatsbare weidepom- pen	met een loopstal voor jongvee	met één of meer ver- plaatsbare weidepom- pen			
		totaal	waarvan gemoderni- seerd						
Gemeente Anloo	477	446	314	2	227	4	400	67	
Hondsrug	1620	1416	1006	2	764	9	1289	185	
Drenthe	13885	11852	7331	69	5681	399	12025	1908	

Bron: C.B.S., 1961.

VARKENSSCHUREN EN KIPPENHOKKEN

	Aantal bedrijven									
	met afzonderlijke na 1940 gebouwde varkensschuur voor 30 of meer mestvarkens					met kippenhokken voor				
	totaal	Deense stal	stal met buitenomloop	andere stal	met droogvoeding	400 of meer legghennen per hok	2000 of meer slachtkuikens per hok	waarvan met automatische drinkwatervoorziening		
Gemeente Anloo	2	1	1	-	1	1	-	1	1	1
Hondsrug	27	6	5	16	6	11	2	6	6	6
Drenthe	422	76	45	289	78	219	28	102	102	102

83

Bron: C.B.S. 1961.

UTILITEITSVOORZIENINGEN

Aantal bedrijven	Bedrijven aangesloten op											
	telefoon		elektrici- teitsnet		waterleiding (incl. norton- pomp)		hiervan net					
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	openbare waterleiding	nortonpomp	aantal	%		
					aantal	%	aantal	%	aantal	%		
Gemeente Anloo	633	24	155	24	564	89	522	82	495	78	27	4
Hondsrug	2154	25	537	25	1971	92	1783	83	1715	80	71	3
Drenthe	19087	26	4939	26	17648	92	15879	83	15303	80	600	3

Bron: C.B.S. 1960.

ONTWIKKELING VAN HET GRONDGEBRUIK

Gemeente Anloo	Oppervlakte cultuurgrond in ha	Percentage cultuurgrond in gebruik als		
		bouwland	grasland	tuinland
1910	5396	51	49	-
1921	5856	56	44	-
1930	6528	55	45	-
1939	7064	59	41	0
1950	7104	56	43	1
1955	7119	57	43	0
1960	7162	55	45	0
1964	7168	53	47	0

Bron: C.B.S.

GRASLAND

	Oppervlakte grasland in ha	Percentage grasland	
		tijdelijk	blijvend
Landbouwers:			
1 - 5 ha	15	-	100
5 - 10 ha	302	1	99
10 - 15 ha	682	2	98
15 - 20 ha	607	1	99
20 - 25 ha	530	1	99
≥ 25 ha	486	0	100
alle landbouwers	2622	1	99
Overige geregistreerden			
Anloo	273	1	99
Anderen	437	0	100
Gasteren	399	1	99
Annen	665	1	99
Eext	684	2	98
Eexterzandvoort	164	0	100
groep C: < 1 ha			
≥ 1 ha	46	8	92
totaal	47	8	92
groep D: < 1 ha			
≥ 1 ha	59	-	100
totaal	60	-	100
groep Speciaal: ≥ 1 ha			
totaal	6	-	100
Alle geregistreerden			
totaal	6	-	100
totaal	2735	1	99

	Aantal bedrijven		Aantal melkkoeien per		Per 100 melk-		Bedrijven met mestkalveren		Bedrijven met overig mestvee	
	1960	1965	100 ha cultuurgr.	100 ha grasland	aantal kalveren	aantal pinken	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf	aantal bedrijven	gemiddeld aantal per bedrijf
Landbouwers:										
1 - 5 ha	17	6	71	159	32	74	-	-	1	1,0
5 - 10 ha	114	69	72	138	46	49	-	-	23	2,2
10 - 15 ha	107	94	66	125	47	44	3	1,3	48	1,6
15 - 20 ha	59	64	58	111	47	60	1	1,0	31	1,7
20 - 25 ha	36	42	59	113	50	62	-	-	21	1,8
≥ 25 ha	22	27	48	96	53	74	-	-	14	4,4
alle landbouwers	355	302	62	119	48	57	4	1,3	138	2,0
Anloo	33	31	66	123	45	53	-	-	23	2,4
Anderen	49	45	62	110	49	59	-	-	16	1,6
Gasteren	44	40	66	114	54	57	-	-	22	2,5
Anneh	92	77	61	123	47	56	2	1,5	35	2,1
Eext	111	87	57	118	51	61	2	1,0	31	1,8
Eexterlandvoort	26	22	75	135	40	48	-	-	11	1,4
Overige geregistreerder:										
groep C: zonder cult.gr.	6	2	-	-	200	-	-	-	1	1,0
< 1 ha	18	6	121	675	-	-	-	-	1	1,0
≥ 1 ha	34	27	52	134	55	103	-	-	7	2,0
totaal	58	35	57	154	60	113	-	-	9	1,8
groep D: zonder cult.gr.	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-
< 1 ha	7	3	122	357	-	-	-	-	-	-
≥ 1 ha	27	28	42	85	35	74	-	-	7	2,2
totaal	37	33	47	97	33	71	-	-	7	2,9
groep Speciaal: ≥ 1 ha	4	3	38	68	50	25	-	-	-	-
totaal	4	3	38	68	50	25	-	-	-	-
Alle geregistreerden	454	373	61	119	48	57	4	1,3	154	2,1

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965.

MELKKOEIEN

	Aantal bedrijven														Gem. aantal melkkoeien p. bedr. met melkkoeien				
	met..... melkkoeien														1960		1965		
	totaal		geen		1-5		6-9		10-14		15-19		20-24		25-34		totaal		
	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	1960	1965	
Landbouwers	17	6	1	2	16	4	-	-	-	-	-	-	-	-	16	4	3,3	4,8	
1 - 5 ha	114	69	4	4	47	28	60	33	3	4	-	-	-	-	110	65	5,9	6,0	
5 - 10 ha	107	94	1	3	12	5	70	29	23	53	1	4	-	-	106	91	8,2	10,0	
10 - 15 ha	59	64	2	1	3	3	16	9	34	41	4	9	-	-	57	63	10,4	11,9	
15 - 20 ha	36	42	1	1	-	-	4	4	21	13	10	22	-	-	35	41	13,0	14,6	
20 - 25 ha	22	27	1	-	-	2	1	2	3	1	12	9	2	4	21	27	17,1	18,2	
≥ 25 ha	355	302	10	11	78	42	151	77	84	112	27	44	3	12	345	291	8,6	10,9	
alle landbouwers	33	31	-	-	4	3	18	8	8	15	2	3	1	2	33	31	9,5	11,9	
Anloo	49	45	-	2	11	3	15	10	17	17	6	12	-	-	49	43	9,2	11,9	
Anderen	44	40	-	1	2	2	21	9	16	18	3	7	2	2	44	39	9,8	12,1	
Gasteren	92	77	6	5	21	13	33	15	21	25	10	12	-	5	86	72	9,0	11,3	
Annen	111	87	4	3	34	18	49	29	19	26	4	9	-	1	107	84	7,5	9,3	
Fext	26	22	-	-	6	3	15	6	3	11	2	1	-	1	26	22	7,6	10,3	
Eexterzandvoort	-----																		
Overige geregistreerden	6	2	6	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
groep C: zonder cult. gr.	18	6	13	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	2,2	-	
< 1 ha	34	27	15	18	19	8	-	1	-	-	-	-	-	-	19	9	3,2	3,2	
≥ 1 ha	58	35	34	25	24	9	-	1	-	-	-	-	-	-	24	10	2,9	3,0	
totaal	3	2	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1,0	2,0	
groep D: zonder cult. gr.	7	3	5	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2,0	-	
< 1 ha	27	28	19	15	8	12	-	-	1	-	-	-	-	-	8	13	3,4	3,3	
≥ 1 ha	37	33	26	19	11	13	-	-	-	1	-	-	-	-	11	14	2,9	3,2	
totaal	4	3	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2,0	4,0	
groep Speciaal ≥ 1 ha	4	3	2	2	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2,0	4,0	
totaal	454	373	72	57	115	65	151	78	84	113	27	44	3	12	4	382	316	8,1	10,2
Alle geregistreerden	-----																		

MELKPRODUCTIE

	1960	1961	1962	1963
Aantal gecontroleerde koeien:				
Anloo	1040	1114	1119	1240
Exet	839	951	1014	1091
Drenthe	67197	70913	75045	79069
Gemiddelde opbrengst in kg.				
Anloo	4230	4330	4306	4233
Exet	4550	4656	4547	4539
Drenthe	4348	4482	4420	4423
Gemiddeld vetgehalte in %				
Anloo	3,90	3,98	4,02	4,05
Exet	4,01	4,04	4,06	4,10
Drenthe	3,91	3,95	3,98	4,01

Bron: Jaarverslagen Centrale Melkcontroôle Dienst.

VARKENSHOUDERIJ

	Aantal bedrijven met									Gemiddeld aantal		
	mestvarkens				fokzeugen					mestvar- kens per bedrijf met mestvar- kens	fokzeu- gen per bedrijf met fokzeu- gen	
	1-9	10-19	20-29	totaal	1-4	5-9	10-14	≥29	totaal			
mestvarkens	10-15 ha	2	-	-	2						2,5	
	15-20 ha	1	-	-	1						2,0	
	20-25 ha	3	-	-	3						1,7	
	totaal	6	-	-	6						2,0	
	Anloo	1	-	-	1						2,0	
	Anderen	2	-	-	2						2,5	
	Annen	1	-	-	1						1,0	
Eext	1	-	-	1						2,0		
Eexterzandvoort	1	-	-	1						2,0		
Landbouwbedrijven met fokzeugen	5-10 ha					4	4	-	-	8		3,6
	10-15 ha					16	4	1	1	22		4,3
	15-20 ha					6	1	1	-	8		4,3
	20-25 ha					10	3	-	-	13		3,2
	≥25 ha					6	-	-	-	6		3,0
	totaal					42	12	2	1	57		3,8
	Anloo					7	1	-	-	8		2,9
Anderen					12	6	1	1	20		4,9	
Gasteren					8	5	1	-	14		4,8	
Annen					6	-	-	-	6		2,0	
Eext					6	-	-	-	6		2,0	
Eexterzandvoort					3	-	-	-	3		2,3	
Landbouwbedrijven met fokzeugen + mestvarkens	1- 5 ha	1	-	-	1	-	1	-	-	1	4,0	9,0
	5-10 ha	7	1	-	8	6	2	-	-	8	3,9	3,4
	10-15 ha	9	-	1	10	7	2	1	-	10	4,9	3,8
	15-20 ha	10	-	-	10	7	2	1	-	10	1,7	4,0
	20-25 ha	4	-	-	4	4	-	-	-	4	1,5	2,5
	≥25 ha	5	-	-	5	2	1	2	-	5	4,2	7,4
	totaal	36	1	1	38	26	8	4	-	38	3,4	4,2
Anloo	3	-	-	3	3	-	-	-	3	2,0	3,3	
Anderen	7	-	-	7	1	5	1	-	7	2,3	6,7	
Gasteren	3	-	1	4	2	1	1	-	4	8,0	5,5	
Annen	11	1	-	12	9	2	1	-	12	4,0	3,3	
Eext	6	-	-	6	5	-	1	-	6	2,0	4,5	
Eexterzandvoort	6	-	-	6	6	-	-	-	6	2,3	2,7	
totaal	42	1	1	44	68	20	6	1	95	1,5	3,9	
Overige geregistreerden												
groep C totaal	1	-	1	2	1	3	1	-	5	6,2	6,2	
groep D totaal	2	-	-	2	5	-	-	-	5	1,4	2,2	
groep Sp. totaal	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	20,0	
Alle geregistreerden	45	1	2	48	74	23	7	2	106	1,7	4,2	

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965.

LEGHENNEN

	Aantal bedrijven				Gemiddeld aantal leg-hennen per bedrijf met leg-hennen
	totaal	met leg-hennen		met leg-hennen	
		geen	1-99		
Landbouwers:					
1 - 5 ha	6	1	4	1	5
5 - 10 ha	69	22	47	-	47
10 - 15 ha	94	26	68	-	68
15 - 20 ha	64	24	40	-	40
20 - 25 ha	42	14	28	-	28
≥ 25 ha	27	11	16	-	16
alle landbouwers	302	98	203	1	204
Anloo	31	8	23	-	23
Anderen	45	16	29	-	29
Gasteren	40	18	22	-	22
Annen	77	21	55	1	56
Bext	87	30	57	-	57
Bexterzandvoort	22	5	17	-	17
Overige geregistreerden					
groep C: zonder cult.gr.	2	1	1	-	1
< 1 ha	6	1	5	-	5
≥ 1 ha	27	11	16	-	16
totaal	35	13	22	-	22
groep D: zonder cult.gr.	2	1	1	-	1
< 1 ha	3	1	2	-	2
≥ 1 ha	28	9	18	1	19
totaal	33	11	21	1	22
groep Speciaal: ≥ 1 ha	3	2	1	-	1
totaal	3	2	1	-	1
Alle geregistreerden	373	124	247	2	249

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965.

FAARDEN

	Aantal bedrijven		Gemiddeld aantal werkpaarden per bedrijf met werkpaarden
	totaal	met werkpaarden	
Landbouwers:			
1 - 5 ha	6	2	1,0
5 - 10 ha	69	61	1,1
10 - 15 ha	94	78	1,2
15 - 20 ha	64	45	1,3
20 - 25 ha	42	27	1,4
≥ 25 ha	27	20	1,4
alle landbouwers	302	233	1,2
Anloo	31	25	1,4
Anderen	45	33	1,1
Gasteren	40	36	1,3
Annen	77	57	1,2
Eext	87	66	1,2
Exterzandvoort	22	16	1,3
Overige geregistreerden			
groep C: zonder cult,gr.	2	-	-
< 1 ha	6	-	-
≥ 1 ha	27	4	1,0
totaal	35	4	1,0
groep D: zonder cult,gr.	2	-	-
< 1 ha	3	-	-
≥ 1 ha	28	11	1,0
totaal	33	11	1,0
groep Speciaal: ≥ 1 ha	3	1	1,0
totaal	3	1	1,0

ARBEIDSKRACHTEN 1960

	Aantal bedrijven	Aantal arbeidskrachten						totaal mannen + vrouwen	totaal mannen
		mannen		vrouwen		tijdelijk			
		vast	tijdelijk	vast	tijdelijk				
Landbouwers:									
1 - 5 ha	17	17	-	11	-	-	28	17	
5 - 10 ha	114	155	3	91	2	-	251	158	
10 - 15 ha	107	154	1	100	3	-	258	155	
15 - 20 ha	59	110	6	54	-	-	170	116	
20 - 25 ha	36	74	1	34	3	-	112	75	
≥ 25 ha	22	61	3	18	1	-	83	64	
alle landbouwers	355	571	14	308	9	-	902	585	
Anloo	33	56	-	39	-	-	95	56	
Anderen	49	83	1	41	-	-	125	84	
Gasteren	44	75	-	42	2	-	119	75	
Annen	92	148	-	80	-	-	228	148	
Text	111	174	13	82	7	-	276	187	
Exterzandvoort	26	35	-	24	-	-	59	35	
Overige geregistreerden									
groep C: zonder cult.gr.	6	-	1	-	-	-	1	1	
< 1 ha	18	-	-	1	-	-	1	-	
≥ 1 ha	34	22	-	7	1	-	30	22	
totaal	58	22	1	8	1	-	32	23	
groep D: zonder cult.gr.	3	2	-	-	-	-	2	2	
< 1 ha	7	1	-	1	-	-	2	1	
≥ 1 ha	27	20	2	3	-	-	25	22	
totaal	37	23	2	4	-	-	29	25	
groep Speciaal: ≥ 1 ha	4	3	-	-	-	-	3	3	
totaal	4	3	-	-	-	-	3	3	
Alle geregistreerden	454	619	17	320	10	-	966	636	

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960.

	Aantal arbeidskrachten																	totaal mannen + vrouwen	totaal mannen
	mannen								vrouwen										
	vast				tijdelijk				vast			tijdelijk			tijdelijk				
	bedr. hoofd	zoons	ov. gez. leden	vreem- den	bedr. hoofd	zoons	ov. gez. leden	vreem- den	bedr. hoofd	echt- geno- te	doch- ters	ov. gez. leden	bedr. hoofd	echt- geno- te	doch- ters	ov. gez. leden			
Landbouwers:																			
1 - 5 ha	6	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	1	1	-	13	6	
5 - 10 ha	69	6	2	2	-	3	-	-	-	38	-	-	-	4	-	-	128	86	
10 - 15 ha	94	17	9	1	-	2	3	1	3	63	3	2	2	6	1	1	215	136	
15 - 20 ha	64	70	20	6	3	-	1	4	-	36	3	3	-	7	1	-	155	104	
20 - 25 ha	42	50	15	3	2	2	-	2	1	31	4	-	-	4	-	1	113	73	
≥ 25 ha	27	33	13	-	6	-	-	7	-	13	7	-	-	5	-	-	84	59	
alle landbouwers	302	331	71	20	14	7	12	3	3	185	18	5	2	27	3	2	708	464	
Anloo	31	33	10	6	-	1	-	-	-	23	3	2	-	-	-	-	78	50	
Andren	45	51	16	4	1	-	-	-	2	27	3	-	-	5	1	-	111	73	
Gasteren	40	44	15	4	2	-	1	-	-	29	3	-	-	3	1	-	104	68	
Annen	77	83	10	3	7	2	3	3	-	49	5	1	-	3	1	1	172	112	
Eext	87	98	16	3	4	1	3	8	1	40	4	2	-	14	-	1	198	135	
Eextzandvoort	22	22	4	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	2	-	-	45	26	
Overige geregistreerden																			
groep C: zonder cult.gr.	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
< 1 ha	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	
≥ 1 ha	27	16	5	1	1	-	-	-	-	6	1	-	-	2	-	-	44	35	
totaal	35	21	5	1	1	-	-	-	-	6	1	-	-	2	-	-	52	43	
groep D: zonder cult.gr.	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
< 1 ha	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	
≥ 1 ha	28	20	3	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-	-	31	26	
totaal	33	23	3	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	2	-	-	37	31	
groep Speciaal: ≥ 1 ha	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	
totaal	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	
Alle geregistreerden	373	376	79	21	15	23	6	7	13	194	19	5	1	31	3	2	800	540	

Bron: Landbouwtellingformulieren 1965.

ARBEIDSBEZETTINGSTYPEN (alleen voor landbouwbedrijven)

Arbeidsbezettingstypen	Aantal bedrijven						Gemiddeld v.a.k. per bedrijf 2)						Gemiddeld aantal ha per v.a.k.								
	1-5		10-15		15-20		20-25		≥ 25		1-5		10-15		15-20		20-25		≥ 25		
	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	
Bedrijfshoofd alleen	3	48	61	32	20	2	1,22	1,18	1,40	1,48	1,59	1,90	1,07	0,30	5,90	9,19	12,05	14,67	17,81	22,63	12,79
Bedrijfshoofd + (schoon)zoon(s)	-	6	14	22	17	12	-	1,58	1,73	2,13	2,17	2,54	1,85	0,23	-	5,73	7,98	9,35	12,21	15,10	10,66
Bedrijfshoofd + mann. familieleden	-	7	8	5	5	2	-	1,19	1,70	1,82	1,85	1,95	1,41	0,23	-	7,01	8,22	11,89	15,66	20,82	11,16
Bedrijfshoofd + mann. vreemd personeel	-	-	3	3	-	7	-	-	1,41	1,53	-	2,31	1,79	0,13	-	-	11,32	12,20	-	16,05	14,59
Overige typen	-	2	1	-	-	1	-	1,10	1,00	-	-	4,00	1,75	0,05	-	8,09	6,00	-	-	22,50	16,02
Totaal	3	63	87	62	42	24	1,22	1,22	1,47	1,74	1,86	2,43	1,34	0,27	5,90	8,39	10,62	11,98	14,75	16,73	12,05

1) Arbeid geleverd door vrouwelijke krachten is bij deze indeling buiten beschouwing gebleven.

2) De arbeid geleverd door vrouwelijke krachten is hieronder begrepen.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

ARBEIDSBEZETTING

	Aantal bedrijven met gegevens	Arbeid in % geleverd door				Aantal melkkoeien per mannelijke v.a.k.			
		bedrijfs- hoofd	echt- geno- te	met		Aantal v.a.k. per bedrijf	Aantal ha per mannelijk v.a.k.	Aantal melkkoeien per mannelijke v.a.k.	
				met kinderen	fam. leden				vreemde mrl. arb. krachten
			zoons	man- vrou- wen	vast	los			
Landbouwers:									
1 - 5 ha	3	66	27	-	-	-	1,22	5,90	3,8
5 - 10 ha	63	72	16	9	3	-	1,22	8,39	5,5
10 - 15 ha	87	67	15	12	2	1	1,47	10,62	8,1
15 - 20 ha	62	61	13	20	3	1	1,74	11,98	8,0
20 - 25 ha	42	59	17	20	3	-	1,86	14,75	9,3
≥ 25 ha	24	40	8	25	2	15	2,43	16,73	8,4
alle landbouwers	281	62	14	16	3	2	1,61	12,05	7,8
Anloo	27	57	15	22	1	-	1,65	12,19	8,6
Anderen	45	58	15	22	3	1	1,78	11,79	7,7
Gasteren	39	58	11	20	7	2	1,71	11,13	8,1
Annen	70	65	15	11	1	5	1,58	13,11	8,2
Exet	79	64	14	14	2	3	1,54	11,90	6,8
Exterzandvoort	21	65	18	14	-	-	1,36	11,46	9,4

BEDRIJFSUITKOMSTEN

	Deelnemers L.E.I.-boekhouding gemengde bedrij- ven Westelijk Drenthe 1)	Landbouwers in de ruil- verkaveling Anloo 1965 2)
	9 - 18 ha	10 - 20 ha
Aantal bedrijven	20	158
Gemiddelde bedrijfs grootte in ha	13,9	14,6
Percentage bouwland	33	44
Percentage grasland	67	56
Gemiddeld aantal koeien per bedrijf	11,5	10,5
Gemiddeld aantal mestvarkens per bedrijf	2,4	0,5
Gemiddeld aantal fokzeugen per bedrijf	2,0	1,3
Aantal volwaardige arbeidskrachten per bedrijf	1,6	1,6 3)
Opbrengst per f.100,- kosten (gld)	88	.
Arbeidsinkomen van het bedrijf (gld)	9350	.
Arbeidsinkomen van de ondernemer (gld)	5300	.
Netto-overschot per ha (gld)	-276	.

1) Bron: L.E.I. (gemiddelde van de boekjaren 1961/'62, 1962/'63, 1963/'64).

2) Bron: Landbouwtellingformulieren 1965.

3) Bron: L.E.I.-enquête, mei 1965.

LEEFTIJD VAN DE BEDRIJFSHOOFDEN

	totaal	Aantal bedrijfshoofden in de leeftijdsklasse van							Gemiddelde leeftijd
		< 35 jaar	35-44 jaar	45-49 jaar	50-54 jaar	55-64 jaar	≥ 65 jaar		
Landbouwers:									
1 - 5 ha	6	-	-	-	2	4	-	-	56
5 - 10 ha	69	6	15	7	12	21	8	-	52
10 - 15 ha	94	10	23	13	19	18	11	-	49
15 - 20 ha	64	5	17	11	12	13	6	-	49
20 - 25 ha	42	6	13	7	6	9	1	-	47
≥ 25 ha	27	-	5	3	3	15	1	-	54
alle landbouwers	302	27	73	41	54	80	27	-	50
Overige geregistreerden									
groep C: zonder cult. gr.	2	-	1	1	-	-	-	-	43
< 1 ha	6	-	1	2	1	2	-	-	49
≥ 1 ha	27	2	6	5	5	8	1	-	49
totaal	35	2	8	8	6	10	1	-	49
groep D: zonder cult. gr.	2	-	-	-	-	1	1	-	62
< 1 ha	3	-	1	-	-	1	1	-	60
≥ 1 ha	28	-	-	-	-	6	22	-	68
totaal	33	-	1	-	-	8	24	-	67
groep Speciaal: ≥ 1 ha	3	-	-	2	1	-	-	-	48
totaal	3	-	-	2	1	-	-	-	48
Alle gemeentstroomden	373	29	82	51	61	98	52	-	51

LANDBOUWONDERWIJS

	In de landbouw werkende mannen				
	totaal	percentage		zonder land- of tuinbouw- onderwijs	
		met land- bouwonderwijs	dagonderwijs		cursussen
Bedrijfschoufden	gemeente Anloo	523	35	26	39
	Hondsrug	1914	27	26	47
	Drenthe	15756	29	23	48

Meewerkende					
zoons	gemeente Anloo	140	70	6	24
	Hondsrug	544	62	10	28
	Drenthe	4499	59	11	30

Vreemde arbeids- krachten	gemeente Anloo	3	33	-	67
	Hondsrug	5	40	20	40
	Drenthe	67	36	42	22

Bron: C.B.S. Landbouwtelling 1962.

AGRARISCH ONDERWIJS

	Aantal bedrijfs- hoofden waarvan gegevens beschikbaar zijn	Aantal bedrijfshoofden					zonder agra- risch onder- wijs
		met agrarisch onderwijs					
		h.l.s.	m.l.s.	l.l.s.	cursussen		
Landbouwers:							
1 - 5 ha	3	-	-	-	2	1	1
5 - 10 ha	63	-	2	10	15	36	36
10 - 15 ha	87	-	10	21	26	30	30
15 - 20 ha	62	-	9	15	25	13	13
20 - 25 ha	42	-	8	16	10	8	8
≥ 25 ha	24	2	6	2	11	3	3
alle landbouwers	281	2	35	64	89	91	91
Anloo	27	-	3	9	6	9	9
Anderen	45	-	5	9	14	17	17
Gasteren	39	-	4	11	10	14	14
Annen	70	1	6	13	28	22	22
Text	79	1	13	20	25	20	20
Exterzandvoort	21	-	4	2	6	9	9
Overige geregistreerden							
groep C: zonder cult.gr.	1	-	-	-	1	-	-
< 1 ha	2	-	-	-	1	1	1
≥ 1 ha	18	-	2	5	2	2	2
totaal	21	-	2	5	4	10	10
groep D: zonder cult.gr.	1	-	-	-	-	1	1
≥ 1 ha	19	-	2	3	4	10	10
totaal	20	-	2	3	4	11	11
groep Speciaal: ≥ 1 ha	2	-	-	-	1	1	1
totaal	2	-	-	-	1	1	1
Alle geregistreerden	324	2	39	72	98	113	113

- 100 -

LIDMAATSCHAPPEN

	Aantal bedrijfs- hoofden waarvan ge- gevens be- schikbaar zijn	Aantal bedrijfshoofden		zonder lidmaat- schap
		dat lid is van		
		D.L.G.	A.B.T.B.	
Landbouwers:				
1 - 5 ha	3	3	-	-
5 - 10 ha	63	56	-	7
10 - 15 ha	87	80	1	6
15 - 20 ha	62	59	-	3
20 - 25 ha	42	39	1	2
≥ 25 ha	24	24	-	-
alle landbouwers	281	261	2	18
Anloo	27	27	-	-
Anderen	45	43	-	2
Gasteren	39	37	-	2
Annen	70	61	1	8
Fext	79	74	1	4
Texterzandvoort	21	19	-	2
Overige, geregistreerden				
groep C: zonder cult.gr.	1	-	-	1
< 1 ha	2	-	-	2
≥ 1 ha	18	13	-	5
totaal	21	13	-	8
groep D: zonder cult.gr.	1	1	-	-
≥ 1 ha	19	13	-	6
totaal	20	14	-	6
groep Speciaal: ≥ 1 ha	2	2	-	-
totaal	2	2	-	-
Alle geregistreerden	324	290	2	32

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

BEDRIJFSOPVOLGERS

	Aantal aangewezen opvolgers												
	relatie tot bedrijfsheer		leeftijd		agrarijch onderwijs			meew. op het bedrijf			huidig beroep		
	totaal	mede-fir-mant	< 20 jaar	20-30 jaar	≥ 30 jaar	m.l.s.	l.l.s.	h.l.s.	s.l.c.	geen	berijf	niet-agrarisch	schoolgaand
Landbouwers:													
5 - 10 ha	8	-	8	2	-	6	2	3	-	2	1	7	1
10 - 15 ha	19	-	16	6	6	7	4	9	-	1	5	15	3
15 - 20 ha	21	-	19	3	12	6	3	12	1	1	4	18	3
20 - 25 ha	14	1	12	2	9	3	4	9	-	-	1	13	1
≥ 25 ha	14	-	12	1	10	3	9	5	-	-	-	14	-
alle landbouwers	76	6	67	14	37	25	22	38	1	4	11	67	8
Arloco	13	-	12	3	7	3	2	8	-	1	2	11	1
Anderen	13	-	12	3	7	3	6	6	-	-	1	11	2
Gasteren	13	-	11	1	10	2	-	11	-	-	2	12	1
Annen	15	3	12	5	5	5	7	4	-	1	3	12	3
Text	18	1	16	2	6	10	5	7	1	2	3	17	1
Bexterzandvoort	4	-	4	-	2	2	2	2	-	-	-	4	-
Ov.geregistr.													
groep C: ≥ 1 ha	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
totaal	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-
groep D: ≥ 1 ha	3	-	3	-	-	3	-	-	-	1	2	3	-
totaal	3	-	3	-	-	3	-	-	-	1	2	3	-
Alle geregistr.	80	6	71	14	38	28	23	38	1	5	13	71	8

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

BEDRIJFSOPVOLGING

	Aantal bedrijfshoofden van 50 jaar en ouder						opp.vl.cul- tuurgrond van bedrijfs- hoofden zonder opvolger
	totaal		met opvolger		zonder opvolger		
	aantal	waarvan met en- quêtege- gevens	met opvolger	zonder opvolger	opvolging onbekend		
Landbouwers:							
1 - 5 ha	6	3	-	3	-	14,15	
5 - 10 ha	41	37	8	25	4	211,40	
10 - 15 ha	48	42	19	14	9	160,27	
15 - 20 ha	31	29	21	7	1	124,64	
20 - 25 ha	16	16	12	1	3	20,33	
≥ 25 ha	19	17	13	1	3	90,00	
alle landbouwers	161	144	73	51	20	620,79	
Anlco	17	13	13	-	-	-	
Anderen	19	19	13	3	3	34,00	
Gasteren	26	25	12	7	6	77,65	
Annen	42	38	15	19	4	273,45	
Eext	46	39	17	17	5	189,19	
Eexterzandvoort	11	10	3	5	2	46,50	
Overige geregistreerden							
groep C : < 1 ha	3	1	-	1	-	0,50	
≥ 1 ha	14	9	1	7	1	30,54	
totaal	17	10	1	8	1	31,04	
groep D: zonder cult.gr.	2	2	-	2	-	-	
< 1 ha	2	-	-	-	-	-	
≥ 1 ha	28	19	3	16	-	64,97	
totaal	32	21	3	18	-	64,97	
groep Speciaal: ≥ 1 ha	1	1	-	-	1	-	
totaal	1	1	-	-	1	-	
Alle geregistreerden	211	176	77	77	22	716,80	

Bron: I.E.I.-enquête 1965.

RAMING VAN HET AANTAL PERSONEN DAT IN BEGINSSEL IN AANMERKING ZOU KUNNEN KOMEN VOOR
BEEINDIGING VAN HET LAND- EN TUINBOUWBEDRIJF VIA HET O.- EN S. FONDS

	Aantal geregistreeerde telplichtigen in 1965								
	totaal	waarvan met cultuurgrond in gebruik							
		totaal	waarvan 50 jaar of ouder						
	totaal		totaal	waarvan met hoofdberoep in de land- of tuinbouw					
		totaal		waarvan sedert 1960 onafgebroken een land- of tuinbouwbedrijf hebben uitgeoefend					
	totaal		totaal	totaal	waarvan de bedrijfsoppervlakte dert 1960 niet verkleind is, te onvrijwillig				
		totaal			waarvan met een inkomen < f. 6500,- (schatting)				
totaal	totaal		totaal	totaal	waarvan zonder aanwezigheid van opvolger				
		totaal			oppervlakte betrokkene ha				
Landbouwers:									
1 - 5 ha	6	6	6	6	5	3	3	3	13,29
5 - 10 ha	69	69	41	41	40	25	25	21 ¹⁾	168,64
10 - 15 ha	94	94	48	48	44	36	-	-	-
15 - 20 ha	64	64	31	31	28	24	-	-	-
20 - 25 ha	42	42	16	16	13	12	-	-	-
≥ 25 ha	27	27	19	19	18	14	-	-	-
alle landb.	302	302	161	161	148	104	28	24	181,93
Ov.geregistr.									
groep C	35	33	17	-	-	-	-	-	-
groep D	33	31	30	26	20	5	5	4	14,49
groep Speciaal	3	3	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistr.	373	369	209	187	168	109	33	28	196,42

1) Waarvan 9 van 50 t/m 54 jaar met 71,73 ha cultuurgrond.

Bron: Landbouwtellingformulieren 1960 en 1965 en L.E.I.

VERGROTING

	Aantal bedrijven met gegevens	Aantal landbouwers met belangstelling voor vergroting																
		totaal	tot een oppervlakte van															
			< 15 ha	15-20 ha	20-25 ha	25-30 ha	30-35 ha	35-40 ha	≥ 40 ha	onbe- kend								
Landbouwers:																		
1 - 5 ha	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	63	25	9	10	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
10 - 15 ha	87	54	1	16	21	10	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
15 - 20 ha	62	44	-	1	14	20	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
20 - 25 ha	42	31	-	-	1	10	9	4	6	1	-	-	-	-	-	-	-	1
≥ 25 ha	24	11	-	-	-	-	5	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
alle landbouwers	281	166	11	27	39	40	23	5	15	6								
Anloo	27	22	2	2	9	4	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anderen	45	29	1	4	6	12	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gasteren	39	21	1	4	7	4	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Annen	70	36	5	8	5	6	6	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Eext	79	46	1	6	8	12	7	4	5	3								
Eexterzandvoort	21	12	1	3	4	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

BEDRIJFSVERGROTING

	Aantal bedrijven die willen vergroten en in de periode 1960-1965													
	uitsluitend vergroot zijn:						uitsluitend verkleind zijn:							
	vergroting in ha door:						verkleining in ha door:							
	niet gewijzigd zijn	toetaal	koop	paacht	verpacht land zelf in gebruik genomen	erfen	ruiling	totaal	toetaal	verkoop	verpachten	opzeggen van pacht	ont-eigening	totaal
andbouwers:														
1 - 5 ha	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 - 10 ha	25	6	1,88	6,77	-	-	-	8,65	5	-	-	1,89	0,70	4,49
0 - 15 ha	54	19	21,99	38,03	-	3,25	-	63,27	5	4,35	1,50	2,00	0,46	10,18
5 - 20 ha	44	8	25,46	81,41	5,64	-	112,51	-	2	-	-	-	0,85	0,85
0 - 25 ha	31	6	24,98	64,26	2,64	-	93,73	-	3	-	-	2,62	4,00	6,62
≥ 25 ha	11	1	10,48	3,36	3,37	-	17,21	-	1	2,50	-	-	-	2,50
alle landbouwers	166	44	84,79	193,83	11,65	3,25	295,37	-	16	6,85	1,50	3,90	6,38	24,64
nloo	22	7	5,29	29,56	-	-	34,85	-	2	4,00	-	0,48	-	4,48
nderen	29	4	19,60	15,16	3,74	-	40,35	-	2	-	1,50	-	0,55	2,05
asteren	21	6	12,63	15,19	3,90	-	31,72	-	1	-	-	2,00	-	2,00
nren	36	10	23,07	19,67	1,15	3,25	46,14	-	4	-	-	0,15	1,64	2,79
text	46	11	23,54	104,12	2,86	-	130,52	-	5	2,85	-	1,75	2,14	11,20
exterzandvoort	12	6	1,66	10,13	-	-	11,79	-	2	-	-	-	2,12	2,12
verige geregistr.														
roep C: totaal	7	3	8,91	26,00	-	-	34,91	-	2	-	1,25	-	6,50	7,75
roep D: totaal	1	-	-	0,37	-	-	0,37	-	-	-	-	-	-	-
roep Speciaal: totaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
alle geregistreerden	174	47	93,70	220,20	11,65	3,25	330,65	-	18	6,85	2,75	3,90	12,88	32,39

BEDRIJFSVERGROTING

	Aantal bedrijven die willen vergroten en in de periode 1960-1965																					
	totaal	niet gewijzigd zijn	per saldo vergroot zijn						per saldo verkleind zijn						per saldo gelijkgebleven zijn							
			vergroot door			verkleind door			vergroot door			verkleind door										
			totaal	koop	pacht	totaal	koop	pacht	totaal	koop	pacht	totaal	koop	pacht								
Landbouwers:																						
1 - 5 ha	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
5 - 10 ha	25	9	0,48	5,14	-	-	5,62	-	0,30	0,41	-	-	-	-	1,61	-	1,61	2,42	-	2,42		
10 - 15 ha	54	19	1,40	6,02	-	-	7,42	0,30	-	1,50	-	-	-	-	1,83	2,40	4,23	0,33	9,55	2,55	12,43	
15 - 20 ha	44	8	4,30	15,41	-	-	19,71	-	3,14	-	-	0,45	1,30	4,89	-	0,28	0,28	1,40	-	-	1,40	
20 - 25 ha	31	6	14,24	8,21	-	-	22,45	2,04	0,75	-	2,20	-	4,99	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 25 ha	11	1	1,40	15,00	3,30	-	19,70	0,74	-	-	3,43	0,24	4,41	-	-	-	-	-	-	-	-	
alle landbouwers	166	44	21,82	49,78	3,30	74,90	3,08	4,19	1,91	3,43	2,89	1,30	6,80	5	3,44	2,68	6,12	4,15	9,55	2,55	16,25	
Anloo	22	7	4,78	5,11	-	9,89	-	1,89	0,16	-	0,30	-	2,35	1	-	0,28	0,28	1,40	-	-	-	1,40
Anderen	29	4	5,04	12,19	-	17,23	0,70	-	1,50	1,10	0,65	-	3,95	2	1,65	2,05	3,70	-	9,55	2,00	11,55	-
Gasteren	21	6	-	-	3,30	3,30	-	-	-	-	0,24	-	0,24	2	1,79	0,35	2,14	2,75	-	0,55	3,30	-
Annen	36	10	12,00	19,73	-	31,73	2,38	1,05	-	2,33	1,70	-	7,46	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Eext	46	11	-	9,05	-	9,05	-	0,25	-	-	-	1,30	1,55	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Eexterlandvoort	12	6	-	3,70	-	3,70	-	1,00	0,25	-	-	-	1,25	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ov.geregistr.:																						
groep C	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
groep D	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Speciaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Alle geregistr.	174	47	21,82	49,78	3,30	74,90	3,08	4,19	1,91	3,43	2,89	1,30	16,80	5	3,44	2,68	6,12	4,15	9,55	2,55	16,25	1

VERGROTING

	Aantal bedrijven met belangstelling tot vergroten		met aangevozen opvolger
	totaal	≥ 50 jaar	
Landbouwers:			
1 - 5 ha	1	1	-
5 - 10 ha	25	8	5
10 - 15 ha	54	20	15
15 - 20 ha	44	14	12
20 - 25 ha	31	9	8
≥ 25 ha	11	8	7
alle landbouwers	166	60	47
Anloo	22	9	9
Anderen	29	10	10
Gasteren	21	10	7
Annen	36	13	9
Text	46	15	11
Exterzandvoort	12	3	1
Overige geregistreerden			
groep C: totaal	7	2	1
groep D: totaal	1	1	1
groep Speciaal: totaal	-	-	-
Alle geregistreerden	174	63	49

VERPLAATSING

Aantal bedrijven met belangstelling voor verplaatsing	in het blok												buiten het blok												in of buiten het blok																
	waarvan willen vergroten tot						waarvan willen vergroten tot						waarvan willen vergroten tot						waarvan willen vergroten tot																						
	< 15 ha		15-20 ha		20-25 ha		25-30 ha		30-35 ha		35-40 ha		≥ 40 ha		< 15 ha		15-20 ha		20-25 ha		25-30 ha		30-35 ha		35-40 ha		≥ 40 ha														
	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha	to-taal	ha													
Landbouwers:																																									
1 - 5 ha	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
5 - 10 ha	63	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
10 - 15 ha	87	1	3	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15 - 20 ha	62	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
20 - 25 ha	42	-	-	-	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
≥ 25 ha	24	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
alle landbouwers	201	2	7	10	7	4	1	2	15	1	1	2	5	2	2	42	4	4	8	9	2	7	2	4	4	2	7	2	4	2	1	1	1	2	4	2	1	1	2		
Anloo	27	6	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Anderen	45	7	-	2	3	1	-	-	4	-	-	-	3	1	-	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Gasteren	39	10	1	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Annen	70	6	-	2	2	-	-	-	4	1	-	-	2	-	1	11	2	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Eext	79	9	-	3	-	3	-	1	5	-	-	2	-	1	19	1	1	3	5	2	3	1	2	1	1	3	5	2	3	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Eexterzandvoort	21	6	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

BEDRIJFSBEEINDIGING 1)

	Bedrijfshoofden van 50 jaar of ouder, die willen beëindigen													
	aantal						dat hun eigendom wil						wijze van beëindiging	
	waarvan met eigend.		opp. vl. cult. gr.		verkoop		verpachten		verpachten of oppervl.		oppervl.		onbekend	
	totaal	volgens landbouw-telling	opp. vl. cult. gr.	volgens enquête	aantal	oppervl. eigend.	aantal	oppervl. eigend.	aantal	oppervl. eigend.	aantal	oppervl. eigend.	aantal	oppervl. eigend.
Landbouwers:														
1 - 5 ha	3	12,61	14,15	1	3,64	1	4,50							
5 - 10 ha	25	199,72	211,45	19	70,41	1	6,-							
10 - 15 ha	14	163,91	160,27	5	22,56									
15 - 20 ha	7	124,49	124,64											
20 - 25 ha	1	20,15	20,33											
≥ 25 ha	1	69,61	90,-											
alle landbouwers	51	590,49	620,84	25	96,61	2	10,50							
Anloo														
Anderen	3	23,18	34,00	2	7,35	1	4,50							
Gasteren	7	82,41	79,65	3	7,32									
Annen	19	247,02	271,45	9	41,00	1	6,-							
Exet	17	193,13	189,24	9	34,98									
Exterzandvoort	5	44,75	46,50	2	5,96									
Cv. geregistr.:														
groep C	3	10,38	11,65	2	5,80									
groep D	10	41,08	46,58	3	12,97	4	11,11	1	4,86	1	4,86	1	3,57	
Alle geregistr.	64	641,95	679,07	30	115,38	6	21,61	1	4,86	1	4,86	1	3,57	

1) Van landbouwbedrijven zonder opvolger.

Bron: L.E.I.-enquête 1965.

In de reeks Verslagen van het Landbouw-Economisch Instituut zijn op dit gebied reeds verschenen of verschijnen binnenkort:

- Verslag No. 60 Slangenborg. Sociaal-economische schets van een ruilverkaveling in het Groninger landschap Westerwolde, januari 1964.
- Verslag No. 63 Mierlo. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied tussen Eindhoven en Helmond, februari 1964.
- Verslag No. 70 Sleenerstroom. Een sociaal- en bedrijfseconomisch onderzoek in het ruilverkavelingsgebied ten westen van Emmen, april 1964.
- Verslag No. 74 Vries. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in het noorden van Drenthe, april 1964.
- Verslag No. 78 Rijsbergen. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten zuiden van Breda, mei 1964.
- Verslag No. 86 Genemuiden. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok aan het Zwarte Water, juni 1964.
- Verslag No. 91 Bergen. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsblok in Noord-Limburg, juli 1964.
- Verslag No. 101 Zuiddorpe-Clinge. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in de grensstreek van oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen, september 1964.
- Verslag No. 102 Oukoop Kortrijk. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsblok in het Utrechtse weidegebied, september 1964.
- Verslag No. 103 Budel-Strijper Aa. Sociaal-economische schets van twee ruilverkavelingsgebieden in de Brabantse Kempen, november 1964.
- Verslag No. 108 Luttenberg. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Salland, januari 1965.
- Verslag No. 109 Meeden-Scheemda. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het Oud-Oldambt, januari 1965.
- Verslag No. 110 Ooststellingwerf. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het zuiden van de Friese Wouden, januari 1965.
- Verslag No. 120 Lieshout. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten noordwesten van Helmond, februari 1965.
- Verslag No. 121 Land van Swentibold. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Zuid-Limburg, maart 1965.
- Verslag No. 122 Houtse Polders. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied ten noorden van Breda, maart 1965.
- Verslag No. 127 Woldendorp. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in het noordoosten van de provincie Groningen, april 1965.
- Verslag No. 133 Echt. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Midden-Limburg, april 1965.
- Verslag No. 141 Heerde. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied op de oostelijke Veluwe, augustus 1965.

- Verslag No. 142 Rolde. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied in Drenthe, november 1965.
- Verslag No. 143 Anloo. Sociaal-economische schets van een ruilverkavelingsgebied op de Hondsrug, december 1965.
- Verslag No. 146 Westerbork. Sociaal-economische schets van het ruilverkavelingsgebied in Midden-Drenthe, december 1965.